

Valtiovarainvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019 (VNS 1/2015 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty muihin erikoisvaliokuntiin lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- ulkoasiainvaliokunta UaVL 2/2015 vp
- tarkastusvaliokunta TrVL 2/2015 vp
- hallintovaliokunta HaVL 13/2015 vp
- lakivaliokunta LaVL 6/2015 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 4/2015 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 6/2015 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 3/2015 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 3/2015 vp
- sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta StVL 2/2015 vp
- talousvaliokunta TaVL 11/2015 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 2/2015 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- valtiovarainministeri Alexander Stubb
- osastopäällikkö, budjettipäällikkö Hannu Mäkinen, valtiovarainministeriö
- osastopäällikkö, ylijohtaja Terhi Järvikare, valtiovarainministeriö
- osastopäällikkö, ylijohtaja Markus Sovala, valtiovarainministeriö
- talouspäällikkö Jan Holmberg, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Tanja Rantanen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Markku Mölläri, valtiovarainministeriö
- erityisavustaja Laura Ävall, valtiovarainministeriö
- talousyksikön päällikkö Jukka Nummikoski, valtioneuvoston kanslia
- valtiosihteeri Peter Stenlund, ulkoasiainministeriö
- talousjohtaja Risto Hakoila, ulkoasiainministeriö

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

- kansliapäällikkö Tiina Astola, oikeusministeriö
- talousjohtaja Tapio Laamanen, oikeusministeriö
- kansliapäällikkö Päivi Nerg, sisäministeriö
- yksikön johtaja, talousjohtaja Kristiina Olsson, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Mika Kaijamo, puolustusministeriö
- taloussuunnittelupäällikkö Pasi Rentola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- osastopäällikkö Risto Artjoki, maa- ja metsätalousministeriö
- kansliapäällikkö Harri Pursiainen, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitusneuvos Mikael Nyberg, liikenne- ja viestintäministeriö
- talousjohtaja Jaana Kuusisto, liikenne- ja viestintäministeriö
- budjettineuvos Eero Murto, työ- ja elinkeinoministeriö
- osastopäällikkö Tuija Oivo, työ- ja elinkeinoministeriö
- maahanmuuttojohtaja Kristina Stenman, työ- ja elinkeinoministeriö
- talousjohtaja Mikko Staff, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Mikko Nygård, sosiaali- ja terveysministeriö
- talouspäällikkö Timo Jaakkola, ympäristöministeriö
- ylijohtaja Helena Säteri, ympäristöministeriö
- toimistopäällikkö Juha Kilponen, Suomen Pankki
- hallintojohtaja Jouko Salonen, Maahanmuuttovirasto
- ylijohtaja Anni Huhtala, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- erikoistutkija Matti Sarvimäki, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- erityisasiantuntija Anu Wikman-Immonen, Suomen Kuntaliitto
- apulaisjohtaja Reijo Vuorento, Suomen Kuntaliitto
- tutkimusjohtaja (vt.) Signe Jauhiainen, Pellervon taloustutkimus PTT
- toimitusjohtaja Vesa Vihriälä, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- tutkimuskoordinaattori Eero Lehto, Palkansaajien tutkimuslaitos
- pääekonomisti Olli Koski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ekonomisti Simo Pinomaa, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- pääekonomisti Eugen Koev, Akava ry
- pääekonomisti Ralf Sund, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- ekonomisti Petri Malinen, Suomen Yrittäjät ry
- valtiotieteiden tohtori, professori Sixten Korkman
- professori Pertti Haaparanta
- professori Matti Pohjola
- professori Markus Jäntti
- talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtaja, professori Roope Uusitalo

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Julkisen talouden suunnitelma

Julkisen talouden suunnitelmaa koskeva asetus (120/2014) tuli kokonaisuudessaan voimaan 1.1.2015, ja eduskunta käsittelee siten nyt ensimmäistä kertaa julkisen talouden suunnitelmaa tässä muodossa. Uusi menettely merkitsee aiempaa kokonaisvaltaisempaa ja pitkäjänteisempää otet-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

ta julkisen talouden ohjaukseen, sillä suunnitelmaan sisältyy paitsi valtiontaloutta myös kuntataloutta, lakisääteisiä työeläkelaitoksia ja muita sosiaaliturvarahastoja koskevat osat.

Suunnitelmaan sisältyvät hallituksen linjaukset ovat pohjana myöhemmälle lainsäädännön ja budjetin valmistelulle. Lisäksi julkisen talouden suunnitelma toimii samalla Suomen vakausohjelmassa sekä vastaa EU:n vaatimukseen keskipitkän aikavälin budjettisuunnitelmasta.

Talouden tilanne

Suomen talous on poikkeuksellisen vaikeassa tilanteessa. Julkinen talous on ollut vuodesta 2009 lähtien selvästi alijäämäinen, ja alijäämä ylitti viime vuonna jo 3 prosentin viitearvon. Julkisen talouden alasektoreista vain työeläkelaitokset on ylijäämäinen. Samalla bruttokansantuote supistui jo kolmatta vuotta peräkkäin niin, että sen arvioidaan olevan tämän vuoden lopussa yli viisi prosenttia pienempi kuin ennen kansainvälisen finanssikriisin alkua vuonna 2008. Tilannetta varjostaa lisäksi se, että Suomen talouskasvun arvioidaan pysyvän hitaana myös keskipitkällä aikavälillä ja kasvun ennustetaan olevan vain reilun prosentin luokkaa vuosina 2018 ja 2019. Myös keskipitkän aikavälin tavoite rakenteelliselle rahoitusasemalle on alijäämäinen (-0,5 prosenttia BKT:sta).

Heikko talouskasvu on lisännyt työttömyyttä, ja etenkin pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrä on kasvanut nopeasti; nuorisotyöttömyys sekä akateemisten työttömien määrä ovat niin ikään lisääntyneet voimakkaasti. Samalla väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja, mikä heijastuu myös talouden kasvupotentiaaliin. Kestävyyssvajeeksi on arvioitu kaikkiaan noin 10 mrd. euroa, mikä vastaa noin 5 prosenttia BKT:stä.

Kansainvälinen talous sisältää sekin uhkakuvia. Esimerkkeinä voidaan mainita Kiinan talouden heikentynyt talouskasvu sekä geopoliittiset jännitteet Venäjällä ja Lähi-idässä. Myös pakolaisten voimakas kasvu heijastuu niin Suomen kuin monien muidenkin maiden talouksiin.

Valiokunta kiinnittää toisaalta huomiota siihen, että Suomen taloudesta on saatu viime aikoina myös myönteisiä signaaleja. Esim. telakkateollisuuden tilauskanta on kasvanut ja teollisuuden tilaukset ovat muutoinkin lisääntyneet. Myös pörssiyhtiöiden kannattavuus on parantunut, ja yhteisöveron tuottoarviot kertovat yleisimminkin yritysten hyvästä tulostasosta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on myös todettu, että Suomen teollisuudessa ja kansantaloudessa on enemmän kasvupotentiaalia kuin selonteossa arvioidaan. Myönteiset muutokset ovat kuitenkin vähäisiä ongelmien laajuuteen nähden, minkä lisäksi luottamuksen puute talouteen on omiaan vähentämään taloudellista toimeliaisuutta.

Hallituksen finanssipoliittinen linja

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävästi kasvun ja koheenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Hallitusohjelman mukaan julkisen talouden tasapainottaminen aloitetaan välittömästi. Velkaantumisen suhteessa bruttokansantuotteeseen on tarkoitus taittaa vaalikauden loppuun mennessä, eikä lisävelkaa oteta enää vuoden 2021 jälkeen. Lisäksi hallitus on sitoutunut tekemään kestäväysvajeen

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

kattamiseen tarvittavia säästöjä ja rakenteellisia uudistuksia koskevat päätökset hallituskauden aikana.

Hallitus sopeuttaa julkista taloutta välittömästi menoja karsimalla ja maksutuloja korottamalla, minkä lisäksi määrärahoja kohdennetaan uudelleen. Tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta nettomääräisesti n. 4 mrd. eurolla vuoden 2019 tasossa. Kestävyyssvajeen arvioidaan alenevan näillä toimilla noin 3,5 prosenttiin.

Samalla hallitus käynnistää muutosohjelman hallituskauden strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Näihin ns. kärkihankkeisiin osoitetaan 1 mrd. euron rahoitus seuraavan kolmen vuoden aikana, minkä lisäksi liikenneväylien kunnossapitoon osoitetaan 600 milj. euroa, joka jaksetaan niin ikään kolmelle vuodelle.

Pidempään, yli vaalikauden ulottuvilla toimilla tavoitellaan noin 4 mrd. euron säästövaikutuksia. Säästöjä pyritään saamaan erityisesti karsimalla kuntien tehtäviä (1 mrd. euroa) sekä uudistamalla sosiaali- ja terveystaloudet (3 mrd. euroa). Näitä säästövaikutuksia ei ole otettu kuitenkaan vielä huomioon julkisen talouden suunnitelmassa eikä sen pohjana olevassa valtiovarainministeriön kokonaistaloudellisessa ennusteessa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuettu hallituksen finanssipoliittisia linjauksia ja pidetty niitä lähtökohtaisesti oikeasuuntaisina. Niitä on toisaalta myös arvosteltu, koska säästö- ja leikkauspäätösten on katsottu entisestään heikentävän talouden kasvun mahdollisuuksia ja vahvistavan negatiivista kierrettä.

Valiokunta katsoo, että hallituksen toimenpiteet muodostavat kuitenkin harkitun kokonaisuuden talouden tasapainottamiseksi. Julkisessa taloudessa on pitkän aikavälin kestävyysvaje, jonka osuus bruttokansantuotteesta kasvaa ilman selkeitä uudistuksia ja menoleikkauksia. Julkisen talouden tasapainottamiseksi on perusteltua tehdä sen vuoksi lyhyellä aikavälillä menojen leikkauksia ja keskipitkällä aikavälillä sellaisia rakenteellisia uudistuksia, jotka kohottavat julkisen sektorin tuottavuutta ja hidastavat menojen kasvua. Valiokunta pitää myös perusteltuna, että talouden sopeuttamistoimet toteutetaan etupainotteisesti, koska näköpiirissä ei ole merkittävää talouden kasvua.

Valiokunta painottaa erityisesti sitä, että Suomen huoltosuhde heikkenee poikkeuksellisen voimakkaasti väestön ikääntymisen johdosta ja kasvattaa julkiseen talouteen kohdistuvia paineita. Julkisen talouden tasapainottaminen on sen vuoksi tärkeää, vaikka Suomen julkisen talouden velkasuhde onkin vielä selvästi EU:n keskiarvon alapuolella. Lisäksi mahdollisuudet elvyttävään finanssipolitiikkaan ovat varsin rajalliset EU-säädöksistä johtuen. EU:n perussopimuksen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:seen ei saisi ylittää 3 prosentin viitearvoa eikä julkisen talouden velka 60 prosentin rajaa. Lisäksi ns. FIPO-lain¹ mukaan julkisen talouden rakenteellinen alijäämä saa olla enintään -0,5 prosenttia BKT:stä.

¹ Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on arvioitu, että 4 mrd. euron sopeutusohjelma riittäisi juuri ja juuri pysäyttämään julkisen velan BKT-osuuden kasvun vaalikauden lopulla, mutta velkasuhteen ennustetaan kuitenkin nousevan lähes 67 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2019 mennessä. Mikäli hallituksen ensi vuodelle päättämät sopeutustoimet toteutuvat täysimääräisinä, julkisen talouden alijäämän arvioidaan kuitenkin vähenevän ja jäävän ensi vuonna alle 3 prosentin.

Valiokunta pitää talouden kasvun turvaamiseksi ensiarvoisen tärkeänä kohdentaa leikkaukset ja säästötoimet niin, että ne eivät heikennä liiaksi talouden kasvua ja taloudellista toimeliaisuutta, vaan osaltaan tukevat ja edistävät sitä ja luovat aiempaa vahvempaa luottamusta talouden toipumiseen. On odotettavaa, että julkisen talouden leikkaukset hidastavat talouden kasvua lyhyellä aikavälillä. Olennaista on kuitenkin niiden vaikutus koko julkiseen talouteen pidemmällä aikavälillä. Tuloksellisuuden takaamiseksi on tärkeää, että hallitus seuraa päätösten vaikutuksia ja on tarvittaessa valmis arvioimaan säästöpäätöksiä ja määrärahakohdennuksia uudelleen.

Valiokunta toteaa, että keskipitkän aikavälin alijäämätavoitteet ovat vain välitavoite, mutta varsinainen tavoite on turvata julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä. Julkisen talouden suunnitelma osoittaa, että jo päätetyt toimet eivät vielä poista riskiä Suomen ylivelkaantumisesta. Kestävyysvajeen korjaamiseksi tarvitaan siten edelleen pitkällä aikavälillä julkisen talouden menoja hillitseviä toimia. Tärkeintä on kuitenkin edetä rakenteellisissa uudistuksissa, jotka voivat tuottaa pysyviä kustannussäästöjä.

Valiokunta katsoo lisäksi, että talouspolitiikan hahmottamiseksi olisi hyödyllistä arvioida myös vaihtoehtoisia kehityskulkuja ja niiden vaikutusta julkiseen talouteen. Se toisi lisäarvoa myös talouspoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Valiokunta pitää muutoinkin tärkeänä, että taloudesta ja talouspolitiikan linjasta ja tavoitteista käydään julkista ja avointa keskustelua nykyistä enemmän. Tähän antaa aiempaa paremman mahdollisuuden hallituksesta riippumattoman talouspolitiikan arviointineuvoston perustaminen ja sen toiminnan käynnistyminen vuonna 2014 sekä eduskunnan yhteydessä toimiva taloudellisia laskelmia laativa yksikkö, jonka toiminta alkoi viime vaalikaudella.

Valiokunta kiinnittää vielä huomiota siihen, että maahanmuutto aiheuttaa monille EU-maille yllättäviä ja varsin suuria ja pitkäkestoisia kustannuksia, joihin ei ole voitu ennalta varautua keskipitkän aikavälin suunnitelmissa. Valiokunta pitää siksi perusteltuna, että hallitus selvittää EU-tasolla, voitaisiinko maahanmuutosta aiheutuneet kustannukset ottaa huomioon maakohtaisissa alijäämätarkasteluissa voimassa olevien talouspolitiikan sääntöjen perusteella.

Verolinjaukset. Valiokunta tukee hallituksen veropoliittista linjausta, jonka tarkoituksena on vahvistaa kasvua, yrittäjyyttä ja työllisyyttä. Lisäksi on perusteltua, että kokonaisveroastetta ei nosteta, koska verotuksen kiristäminen heikentäisi entisestään Suomen talouden kasvunäkymiä. Suomen kokonaisveroaste on jo muutoinkin EU-maiden korkeimpia. Valiokunta tukee niin ikään verotuksen painopisteen siirtoa työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin.

Kilpailukyvyyn parantaminen. Selonteossa viitataan kilpailukyvyyn parantamista koskeviin toimiin, joita koskeva valtioneuvoston tiedonanto (VNT 2/2015 vp) annettiin eduskunnalle 28.9.2015. Tiedonantoon sisältyviä toimia ei kuitenkaan ole otettu huomioon julkisen talouden suunnitelmassa, ja niitä koskevat neuvottelut ovat muutoinkin vielä kesken. Valiokunta ei siksi

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

ota tässä yhteydessä kantaa tiedonantoon sisältyviin toimenpiteisiin. Valiokunta korostaa kuitenkin niiden toimien tärkeyttä, joilla parannetaan yritysten pärjäämistä kansainvälisessä kilpailussa, sillä huono vientimenestys on heikon talouskehityksen keskeinen taustatekijä.

Rahoitusasematavoitteet ja niiden toteutuminen

Julkisen talouden suunnitelmassa asetetaan rahoitusaseman markkinahintaista bruttokansantuoteosuutta koskeva tavoite koko julkiselle taloudelle sekä — nyt ensimmäistä kertaa — erikseen kullekin julkisen talouden osa-alueelle. Hallitus on päättänyt, että valtion ja kuntatalouden alijäämä saa olla korkeintaan 0,5 prosenttia suhteessa BKT:seen, työeläkerahastojen ylijäämän pitää olla noin 1 prosentti suhteessa BKT:seen ja muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusaseman pitää olla tasapainossa. Hallitus arvioi, että näin saavutetaan keskipitkän aikavälin tavoite (MTO) tai sitä vahvempi rahoitusasema.

Valiokunta pitää hyvänä, että julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät rahastoja ja erityisesti kuntataloutta koskevat tavoitteet. Kuntasektoria koskeva alijäämätavoite ja kuntatalouden menorajoite ohjaavat nimenomaan valtion toimia kuntien suhteen, joten linjaukset lisäävät kuntien oman taloudenpidon ennakoitavuutta ja helpottavat kuntatalouden tasapainottamista.

Tavoitteiden johdonmukaisuus. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota tavoitteisiin liittyviin epä johdonmukaisuuksiin, mm. siihen, että alasektoreille asetetut tavoitteet ($-\frac{1}{2} + -\frac{1}{2} + 1 = 0$) johtavat yhteenlaskettuna koko julkista sektoria koskevaan tasapainotavoitteeseen, kun taas koko julkisen sektorin keskipitkän aikavälin rakenteellista alijäämää koskeva tavoite on -0,5 prosenttia BKT:stä.

Kokonaisuuden hahmottamista vaikeuttaa osaltaan myös se, että suunnitelma ei näytä johtavan rahoitusasematavoitteiden toteutumiseen. Suunnitelmanmukaisten rahoitusasematavoitteiden (s. 7) todetaan johtavan keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamiseen tai sitä vahvempaan rakenteelliseen rahoitusasemaan, mutta toisaalta selonteossa todetaan (s. 12), että valtiovarainministeriön ennusteen perusteella paikallishallinto ja valtiontalous eivät ole saavuttamassa tavoitteitaan. Esimerkiksi valtiontalouden nimellisen rahoitusaseman tavoite on edellä mainittu -0,5 prosenttia, mutta valtionhallinnon arvioidaan olevan -1,7 prosenttia alijäämäinen vuonna 2019 (s. 11).

On kuitenkin otettava huomioon, että kaikki hallitusohjelmaan sisältyvät toimet eivät ole vielä siinä määrin täsmentyneet, että ne voitaisiin ottaa huomioon julkisen talouden tilaa kuvaavissa laskelmissa ja ennusteessa. Selonteossa todetaan, että valtiovarainministeriön arvion mukaan tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että hallitusohjelman sisältämät toimet täsmentyvät ja että ne toteutuvat täysimääräisesti. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää myös sitä, että kunnat toteuttavat omia kuntataloutta vahvistavia toimia. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että kansalliset tavoitteet voivat olla ns. FIPO-lain mukaan tiukempia kuin EU:n asettama vähimmäistaso (asetettu MTO-tavoite).

Valiokunta pitää tavoitteisiin liittyvää epä johdonmukaisuutta tässä vaiheessa ymmärrettävänä, mutta korostaa, että finanssipoliittisten tavoitteiden tulisi olla mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä, jolloin myös niiden seurausten hahmottaminen sekä niiden toteutumisen seuranta on hel-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

pompaa. Tavoitteiden mahdollisimman kattava yhteismitallisuus on tärkeää myös siitä syystä, että suunnitelmaan sisältyy paljon erilaisia numeerisia finanssipoliittisia tavoitteita. Lisäksi osa suunnitelmaan sisältyvistä luvuista ja tavoitteista on euromääräisiä, osa kuvaa rakenteellista, suhdanteista riippumatonta tilannetta kun taas osa luvuista on suhdannekorjaamattomia, mikä osaltaan vaikeuttaa kokonaiskuvan muodostumista.

Valtiontalouden sopeutuksen kohdentumisesta ja vaikutuksista

Hallitusohjelmaan sisältyy erittäin mittavia säästötoimia sekä joitakin menolisäyksiä, jotka ovat luonteeltaan pysyviä. Suurimmat menosäästöt kohdistuvat indeksikorotuksiin (-1,1 mrd. euroa), kehitysyhteistyöhön (-200 milj. euroa), sairausvakuutuskorvauksiin (-110 milj. euroa), opetukseen (-230 milj. euroa), elinkeinoelämän tukiin (-220 milj. euroa) sekä hallinto- ja ICT-menoihin (-180 milj. euroa). Keskeiset lisäpanostukset kohdistuvat puolestaan omais-, perhe- ja kotihoidon kehittämiseen (+130 milj. euroa), sisäiseen turvallisuuteen (+ 50 milj. euroa) ja puolustusvoimiin (+ 130 milj. euroa).

Säästöpäätökset vaikuttavat tuntuvasti kaikilla hallinnonaloilla ja näkyvät laajalti niin virastojen ja eri toimijoiden toiminnassa kuin myös yksittäisten kansalaisten elämässä. Niiden vaikutuksia eri hallinnonaloille on käsitelty yksityiskohtaisemmin mietinnön liitteenä olevissa valiokuntien lausunnoissa. Valtiovarainvaliokunta viittaa niihin ja nostaa tässä yhteydessä esille vain eräitä koulutukseen ja tutkimukseen sekä säästöjen kokonaisvaikutuksiin liittyviä kysymyksiä.

Koulutus ja tutkimus

Valiokunta pitää perusteltuna, että koulutuksen ja tutkimuksen rakenteita uudistetaan ja päällekkäisyyksiä karsitaan. Koulutukseen ja tutkimukseen tehtävät leikkaukset ovat kuitenkin niin merkittäviä, että ne uhkaavat valiokunnan mielestä heikentää koulutuksen ja tutkimuksen tasoa ja laadukkuutta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan säästötoimien ja maksamatta jätettävien indeksikorotusten vaikutus pelkästään opetus- ja kulttuuritoimen rahoitukseen on vuoteen 2019 mennessä noin 980 milj. euroa. Lisäksi mm. Tekesin avustusvaltuudet vähenevät jo ensi vuonna 130 milj. euroa.

Valiokunta korostaa osaamisen merkitystä ja toteaa, että Suomen hyvinvoinnin ja menestyksen kasvu on riippuvainen sivistyksestä, ammattitaidosta ja koulutuksesta. Koulutus on ennen kaikkea investointi tulevaisuuteen. Kireässä taloustilanteessakin tulee huolehtia siitä, etteivät muutokset murena pitkällä aikavälillä koulutuksen laatua tai syrjäytä osaa nuorista.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että tulevaisuudessa ideoiden ja innovaatioiden merkityksen ennustetaan korostuvan entisestään, kun taas perinteisen työn merkityksen arvioidaan vähenevän mm. robotiikka- ja automaatioteollisuuden lisääntyessä. Myös se korostaa kattavan ja laadukkaan koulutusjärjestelmän tärkeyttä. Valiokunnan käsityksen mukaan Suomen viime vuosien ventiongelmat aiheutuvat suurelta osin kiinnostavien ja laadukkaiden vientituotteiden puutteesta. Maamme kilpailukyky on perustunut pitkälti osaamiseen ja tuotannon korkeaan lisäarvoon. Näin tulee olla myös jatkossa.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

Säästöjen kokonaisvaikutukset

Menoleikkaukset koskettavat laajalti julkisia toimintoja, mutta kohdistuvat eri väestöryhmiin hyvin eri tavoin. Esimerkiksi erilaisten sosiaalietuuksien leikkausten ja muiden julkisen talouden sopeutustoimien yhteisvaikutukset voivat olla huomattavan suuret etenkin heikoimmassa asemassa oleviin kotitalouksiin. Valiokunta muistuttaa lisäksi, että 1990-luvun laman yhteydessä tehdyillä säästöpäätöksillä oli erittäin pitkäkestoiset kielteiset vaikutukset, joista on sittemmin aiheutunut niin inhimillistä kärsimystä kuin myös suuria kustannuksia koko julkiselle taloudelle.

Valiokunta pitää näistä syistä tärkeänä, että päätösten vaikutusten arviointia kehitetään esimerkiksi valtiovarainministeriön raportissa (VM:n julkaisuja 18/2015) ehdotetuin tavoin. Raportissa ehdotettiin mm. julkisen talouden suunnitelmaan liitettävää yhteenvetoa, johon sisältyisi lapsiperheisiin ja yksinasuviin vanhuksiin merkittävästi vaikuttavat muutokset. Myös vaikutusten jälkikäteiseen arviointiin ehdotettiin parannuksia.

Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä, että talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnitelman tietosisältöä kehitetään mm. siten, että resurssien käytöstä ja vaikuttavuudesta on enemmän koottua tietoa. Kun julkisen talouden resurssit vähenevät, nousee määrärahojen käytön ja kohdentamisen priorisointi aiempaa tärkeämpään asemaan päätöksenteossa.

Valiokunta korostaa, että talouspoliittisten päätösten onnistumisen edellytyksenä on, että päätösten valmistelu on huolellista ja monipuoliseen asiantuntemukseen nojaavaa. Niukkenevien resurssien käytössä on yhä tärkeämpää hakea vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta ja hyödyntää vaikutusarviointia päätösten valmistelussa ja seurannassa nykyistä enemmän ja kattavammin.

Kärkihankkeet

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman avulla hallitus vie eteenpäin välttämättömiä uudistuksia viidellä painopistealueella. Hallituksen strategisia valintoja ovat terveys ja hyvinvointi, työllisyys, kilpailukyky ja kasvu, koulutus ja osaaminen, biotalous ja puhtaat teknologiat sekä toimintatapojen muuttaminen esimerkiksi edistämällä digitaalisuutta ja purkamalla turhaa sääntelyä ja byrokratiaa. Näihin ns. kärkihankkeisiin osoitetaan seuraavien 3 vuoden aikana 1 mrd. euron rahoitus, minkä lisäksi liikenneväylien kunnon parantamiseen osoitetaan 600 milj. euroa. Kärkihankkeet rahoitetaan pääosin osinkotuloilla, valtion osakeomistusten myynnillä sekä Pisara-radan rahoituksen purkamisella.

Valiokunta toteaa, että kärkihankkeet voivat olla toimiva keino edistää talouden uudistumista ilman suuria pysyviä menojen lisäyksiä. On kuitenkin tärkeää, että ne tuovat aitoa uutta lisäarvoa mm. uudistamalla rakenteita ja kehittämällä korkean arvonlisän toimintoja. Kun resursseja leikataan, on nimittäin suuri vaara, että lisärahoitus käytetään jo olemassa olevan toiminnan subventointiin tavalla, joka ei tuo pysyvää tuottavuuden ja tehokkuuden lisäystä. Valiokunta pitää siksi erittäin tärkeänä, että kärkihankkeiden sisältöihin kiinnitetään erityistä huomiota ja että toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan tiiviisti.

Valiokunta pitää hyvänä, että digitalisaatio sisältyy kärkihankkeisiin, mutta katsoo, että se tulisi nostaa vielä kaavailtua painokkaammin talouden ja hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisen kes-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

kiöön. Suomella on poikkeuksellisen hyvät mahdollisuudet menestyä digitalisaation edelläkävijänä korkean ICT-osaamisen ansiosta. Mitä tulee biotaloutta koskevaan kärkihankkeeseen, valiokunta pitää tärkeänä, että hanke tähtää kotimaan markkinoiden rinnalla myös globaaleille markkinoille, jotta uusille innovaatioille löytyy myös kansainvälistä kysyntää.

Maahanmuutto

Maailman kriisialueiden pitkittyneiden konfliktien vaikutukset näkyvät kasvavina pakolaisvirtoina Euroopassa, ja myös Suomessa turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut voimakkaasti loppukesän ja syksyn 2015 aikana. Tänä vuonna Suomeen arvioidaan saapuvan noin 30 000—35 000 turvapaikanhakijaa.

Julkisen talouden suunnitelmassa ei ole voitu ottaa huomioon nopeasti muuttunutta tilannetta. Kaiken kaikkiaan tulevien menojen arviointi on hyvin vaikeaa, koska kokemuksia vastaavan mitataavan maahanmuutosta näin erilaisista kulttuuritaustoista ei ole käytettävissä. Keskeistä on, kuinka suureksi maahanmuutto lopulta muodostuu ja huomioitava on myös, että perheenyhdistämiset lisäävät vielä myöhemmin maahanmuuttajien määrää. Valiokunta pitää siten erittäin tarpeellisenä, että hallitusohjelman mukaisesti tällä vaalikaudella laaditaan riippumaton selvitys maahanmuuton kustannuksista ja vaikutuksista yhteiskunnassamme. Tämä mahdollistaa toisioihin pohjautuvan keskustelun ja paremman kotouttamispolitiikan sekä päätöksenteon.

Valiokunta painottaa kuitenkin tässä yhteydessä, että kustannusten kasvun hillitsemiseksi sekä myös inhimillisestä näkökulmasta turvapaikkapäätöksenteon tulee olla sujuvaa ja laadukasta. Valiokunta pitää myönteisenä, että Maahanmuuttovirasto ja poliisi ovat jo yhteistyössä tehostaneet hakemusten seulontaa turvapaikkaprosessin alkuvaiheessa. Myös hakemusten käsittelijöiden määrää on lisätty ja käsittelyä nopeutettu. Perusteettomiin hakemuksiin pyritään tekemään nopeasti kielteiset päätökset, ja poliisi panostaa palauttamisen tehokkuuteen, jotta käsittelyajat eivät houkuttele jättämään turhia hakemuksia. Lisäksi muutoksenhaun kestoa hallintotuomioistuimissa ollaan nopeuttamassa.

Muodostuvien kustannusten kannalta vastaanottovaihetta suuremmaksi haasteeksi nousee se, miten kykenemme kotouttamaan ja ennen kaikkea työllistämään oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat. Uusia tehokkaita kotouttamis- ja työllistämistoimenpiteitä tulee etsiä nopeasti ja ennakoluulottomasti. Erityisen tärkeää on yhteistyö yritysten, työmarkkinajärjestöjen ja muiden elinkeinoelämän organisaatioiden ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Valiokunta nostaa esiin myös suunnitelmalliset kokeiluhankkeet, joiden avulla voidaan parantaa kotouttamistoimenpiteiden vaikuttavuutta. Lisäksi on syytä huomioida muuttokoulutuksen ja erityisesti kielikoulutuksen merkitys. Tehokkainta olisi koulutuksen aloittaminen jo vastaanottokeskuksessa, vaikka kaikki turvapaikanhakijat eivät Suomeen lopulta jäisikään. Oleellista on myös ohjata oleskeluluvan saaneet henkilöt sellaisille paikkakunnille, joilla on nopea pääsy kotouttamiskoulutukseen, mahdollisuus löytää osaamista vastaavaa työtä sekä saada asunto.

Valiokunta toteaa, että valtion ja kuntien yhteistyön kehittäminen kuntapaikkojen riittävyyden osalta on välttämätöntä, jotta muutto kuntiin on hallittua ja kotouttaminen suunniteltua. Asunnottomuuden ja muiden ongelmien lisääntyminen on mahdollista, jos useat oleskeluluvan saaneet henkilöt tulevat ilman kuntapaikkaa omatoimisesti kireiden asuntomarkkinoiden paikkakunnille.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

Pysyvä asuttaminen lisää todennäköisesti kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen kysyntää, joten niiden tuotannon vauhdittaminen kasvukeskuksissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla on entistään tärkeämpää. Asumisen sujumisen varmistamiseksi on myös vahvistettava monikielistä asumisneuvontaa ja ehkäistävä aktiivisesti segregatiokehitystä.

Valiokunta toteaa, että maahanmuuton todelliset kustannukset ja vaikutukset selviävät vasta vuosikymmenten kuluttua. Lisäkustannuksia aiheutuu lähes kaikkiin pääluokkiin, erityisesti sisäministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonaloille. Tehokkaan kotouttamispolitiikan on kuitenkin todettu laskevan tulonsiirtoja ja lisäävän maahanmuuttajien tulotasoa sekä lasten koulutusta (VATT Analyysi 1-2014). Koko yhteiskunnan etu on, että kotouttamiskoulutus ja työelämään siirtyminen pystytään toteuttamaan mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti.

Valtion talouden vastuut ja riskit

Valiokunta pitää hyvänä, että julkisen talouden suunnitelmassa on käsitelty myös valtion taloudellisia vastuuta ja riskejä. Tämä antaa hyvän kokonaiskuvan tilanteesta ja tapahtuneesta muutoksesta. Valiokunta viittaa tarkastusvaliokunnan lausuntoon (TrVL 2/2015 vp), jonka mukaan Suomen takaukset ovat kansainvälisesti tarkasteltuna korkealla tasolla. Onkin perusteltua kehittää edelleen riskiraportointia ja arviointimenetelmiä valtion taloudellisista vastuista ja riskeistä.

Kuntatalous

Kuntataloutta koskevan tasapainotavoitteen mukaan kuntatalous saisi olla vuonna 2019 korkeintaan 0,5 prosenttia alijäämäinen suhteessa kokonaistuotantoon. Tavoitteen saavuttamiseksi hallitus asettaa kuntatalouden sitovan euromääräisen menorajoitteen, jolla rajoitetaan valtion toimenpiteistä aiheutuvaa painetta kuntien toimintamenoihin. Hallitus on päättänyt, että sen toimenpiteiden nettovaikutus on vuonna 2019 vähintään 540 milj. euroa kuntatalouden toimintamenoja alentava verrattuna keväällä 2015 päätettyyn ns. tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan.

Lisäksi tarkoituksena on vähentää kuntien kustannuksia 1 mrd. eurolla karsimalla lakisääteisiä tehtäviä ja velvoitteita. Kunnille ei myöskään anneta uusia kuntataloutta pysyvästi heikentäviä lakisääteisiä tehtäviä tai velvoitteita tai niiden laajennuksia ilman, että kuntatalouden rahoitusasema vastaavasti vahvistetaan. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti uusiin tai laajeneviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan 100-prosenttinen valtionosuus. Menorajoitteen asettamisen ohella hallitus vahvistaa kuntataloutta antamalla kunnille mahdollisuuden maksutulojen lisäämiseen.

Valiokunta pitää näitä linjauksia perusteltuina, mutta toteaa, että valtion toimenpiteiden rinnalla myös kunnilla on suuri vastuu kuntatalouden tasapainottamisesta. Kunnilla on laaja itsehallinto, eikä valtio voi pelkästään omilla toimillaan varmistaa kuntatalouden tasapainottamista eikä hillitä kuntatalouden velkaantumista. Kuntien tulee toteuttaa niin rakenteellisia uudistuksia kuin myös parantaa tuottavuutta ja huolehtia investointien taloudellisesta toteuttamisesta.

Kuntatalous pysyy joka tapauksessa kireänä lähivuosina, ja myös kuntien ja kuntayhtymien lainakannan arvioidaan kasvavan nopeasti. Kuntatalouden kannalta on tärkeää, että hallitusohjel-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

massa kaavaillut kuntataloutta vahvistavat toimet täsmentyvät ja toteutuvat. Myös rakenteellisilla uudistuksilla, erityisesti sote-uudistuksen onnistumisella, on keskeinen vaikutus kuntatalouden tulevaisuuteen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 1/2015 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän seuraaviin toimenpiteisiin:

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii määrätietoisesti työllisyyttä ja taloutta tukevien rakenteellisten uudistusten toteutuksesta ja julkisen talouden tasapainottamisesta keskipitkällä aikavälillä.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että koulutuksen ja tutkimuksen laatu ja korkea taso turvataan pitkäjänteisesti rakenteellisia uudistuksia ja säästöpäätöksiä toimeenpantaessa.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että säästöpäätösten ja muiden talouden sopeuttamiseen liittyvien päätösten kokonaisvaikutusten arviointia kehitetään.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiinnittää vakavaa huomiota pitkittyneestä taantumasta johtuviin sosiaalisiin ongelmiin eriarvoisuuden ja syrjäytymiskehityksen pysäyttämiseksi ja työttömyyden torjumiseksi.*
- 5. Eduskunta edellyttää, että kasvaneesta turvapaikanhakijoiden määrästä aiheutuneita kustannuksia seurataan ja kustannusten nousuun reagoidaan tarvittaessa.*

Helsingissä 13.11.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Timo Kalli kesk
varapuheenjohtaja Maria Tolppanen ps
jäsen Touko Aalto vihr
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Eero Heinäluoma sd
jäsen Kalle Jokinen kok
jäsen Kauko Juhantalo kesk

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp

jäsen Toimi Kankaanniemi ps
jäsen Krista Kiuru sd (osittain)
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Mika Lintilä kesk (osittain)
jäsen Antti Rantakangas kesk (osittain)
jäsen Markku Rossi kesk
jäsen Sami Savio ps
jäsen Kari Uotila vas (osittain)
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Olavi Ala-Nissilä kesk (osittain)
varajäsen Li Andersson vas (osittain)
varajäsen Markku Eestilä kok
varajäsen Timo Harakka sd
varajäsen Lasse Hautala kesk (osittain)
varajäsen Anne Kalmari kesk (osittain)
varajäsen Pauli Kiuru kok
varajäsen Joakim Strand r
varajäsen Harry Wallin sd (osittain)
varajäsen Peter Östman kd (osittain)

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko
valiokuntaneuvos Mari Nuutila

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 1 /sd

VASTALAUSE 1 /sd

Perustelut

Hallituksen talous- ja veropoliittinen linja on väärä

Hallituksen talouspolitiikan iso virhe on, ettei siinä panosteta työllisyyden edistämiseen tässä ja nyt. Työllisyys ja uudet työpaikat ovat kasvun ja kilpailukyvyn edellytys, ja nämä toimet hallitus laiminlyö. Hallitus ei tarjoa mitään välittömiä keinoja työllisyyden pikaiseksi parantamiseksi. Sen sijaan hallitus uskoo, että vastaus tähän on vuonna 2017 voimaantulevat palkkoja leikkaavat pakkolait. Näin ollen hallitus pakastaa Suomen kasvun ja kilpailukyvyn koko ensi vuodelle.

Suomen talous käy edelleen läpi hyvin synkkiä aikoja. Vuonna 2008 alkanut finanssikriisi luo edelleen synkän varjonsa taloutemme ylle. Seurauksena ovat yhä kasvava työttömyys, ostovoiman heikentyminen sekä heikko viennin ja tuotannon kasvu ja tämän johdosta julkisen talouden velan kasvaminen. Samaan aikaan suurten ikäluokkien alkava eläköityminen luo merkittäviä paineita niin eläkejärjestelmälle kuin terveydenhuollollekin.

Hallitus kantaa perustellusti huolta julkisen velkaantumisen tasosta ja velkaantumisen taittamisesta, mutta sen esittämät lääkkeet ja tavoitteet eivät kohtaa. Lyhyen aikavälin leikkauspolitiikka tuo tullessaan isoja pitkän aikavälin kustannuksia, mutta myös heikentää työllisyyden kohentamisen edellytyksiä. Yksioikoinen keskittyminen vain velkaantumisen vähentämiseen johtaa helposti myötäsykliseen finanssipolitiikkaan, jolla voi olla tilannetta pahentavia vaikutuksia.

Hallituksen leikkaukset ja palkanalennukset heikentävät tulokehitystä lähivuosina. Työehtosopimusten minimisuojan purku lisää paineita palkkojen alentumiseen. Yhdessä nämä luovat epävarmuutta kotimarkkinoille ja leikkaavat kotimaista ostovoimaa sekä kysyntää. Tällaisen kehityksen eräänä vaarana on deflaatiokierteen syntyminen.

Hallitus esittää vastauksena vaikeaan tilanteeseen julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2016—2019 merkittäviä sopeutustoimia, jotka tulisi toteuttaa etupainotteisesti alijäämien pienentämiseksi ja julkisen velan vähentämiseksi sekä osana kestävyysvajeen hoitamista. Tämän lisäksi Euroopan unionin asettamat rajoitukset julkisen talouden hoidolle kaventavat myös talouspoliittista liikkumavaraa. Hallituksen linjauksena kokonaisveroasetta ei tulla nostamaan, ja hallitus esittää 4 miljardin euron nettomääräisiä sopeutustoimia vuoden 2019 tasossa. Puolet sopeutuksesta kohdistuu suoraan kotitalouksien ostovoimaan etuusleikkausten ja asiakasmaksujen muodossa. Tämä tulee heikentämään entisestään kotimaista kysyntää, mikä sopii huonosti tähän suhdannetilanteeseen.

Verotuksen osalta hallitus on linjannut, ettei kokonaisveroastetta tulla nostamaan. Vaikeassa taloustilanteessa päätöksestä seuraa yhä lisää painetta säästötoimenpiteisiin, jotka osaltaan supistavat kotimaista kysyntää ja työllisyyttä entisestään. Edellytämme, että hallitus arvioi uudelleen veropolitiikan oikeudenmukaisuuden niin, että taakanjako ja veronmaksukyky otetaan paremmin huomioon. Samassa yhteydessä on myös toteutettava eläkkeensaajien yhtäläinen verokohtelu

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 1 /sd

palkansaajien kanssa. Hallituksen tulee ryhtyä välittömästi valmistelemaan verouudistuksia, jotka pitävät veropohjan laajana ja vähentävät veronkiertoa sekä haitallista verosuunnittelua.

Julkista taloutta tasapainotetaan sosiaalisesti epäoikeudenmukaisella tavalla

Valitettavasti nykyisellä politiikalla hallituksen toimet kääntyvät sen tavoitteita vastaan. Asiantuntijakuulemisessa on tullut esille, että suunnitellut leikkaukset ja säästötoimenpiteet niin tulonsiirtoihin kuin julkisiin palveluihinkin aiheuttavat merkittäviä negatiivisia vaikutuksia työllisyydelle ja talouskasvulle niiden iskiessä kotimaiseen kysyntään ja kotitalouksien ostovoimaan. Etuuksien leikkaukset sekä indeksin heikennykset merkitsevät, että kotitalouksilla on yhä vähemmän rahaa käytettäväksi kulutukseen, mikä merkitsee nopeasti lisää kadonneita työpaikkoja niin kotimaisesta tuotannosta kuin palveluistakin.

Hallitus ei myöskään ole selvittänyt riittävällä kattavuudella suunniteltujen säästötoimenpiteiden sosiaalisia vaikutuksia eikä niiden tosiasiallista kohdentumista. Nykyisellä politiikalla heikompisaiset, perusturvan varassa elävät, sairaat ja pienituloiset joutuvat kohtuuttomaan asemaan. Lapsiperheet ja eläkeläiset kantavat raskaan taakan sopeutustoimista, sillä esimerkiksi heille keskittyy merkittävä osa toimien vaikutuksista. Muun muassa palvelumaksujen roimat korotukset ja heikennykset indeksikorotuksiin, lääkekorvauksiin, asumistukeen heikentävät heidän asemaansa merkittävästi. Pidemmällä aikavälillä tämä tulee kasvattamaan tuloeroja ja johtamaan lisääntyneisiin sosioekonomisiin eroihin. Hallituksen tulee korjata linjaansa ja tasapainottaa julkista taloutta sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla sekä lisäämällä tuloja että vähentämällä menoja. Edellytämme, että hallitus peruuttaa epäoikeudenmukaisimmat ja jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin kohdistuvat kohtuuttomat tulonsiirtojen leikkaukset ja maksujen korotukset.

Hallituksen valitsemat sopeutustoimet vaarantavat kasvun ja kilpailukyvyn

Hallitus kaavailee myös merkittäviä sopeutustoimia niin koulutukseen kuin varhaiskasvatukseenkin sekä myös korkeakoulujen rahoitukseen. Valiokuntakuulemisessa on käynyt ilmi, että nämä toimet heiluttavat vaarallisesti yhtä taloutemme perinteistä tukijalkaa eli korkeaa koulutusta ja osaamista sekä tätä kautta tulevaa elinkeinoelämämme sopeutumistaitoa ja uudistuskykyä. Kaikille avoin ja maksuton koulutus on pystynyt takaamaan suomalaisen teollisuuden erittäin korkean jalostusasteen ja tuotekehityksen, jolla on pystytty rakentamaan merkittävä määrä työpaikkoja sekä luomaan kansainvälisesti erittäin kilpailukykyisiä viestituotteita. Nyt kaavailluilla säästöillä hallitus asettaa vaaraan paitsi lastemme hyvän koulutustason säilymisen myös tulevaisuuden innovaatiot. Suomen menestys on perustunut juuri hyvään ja laadukkaaseen koulutukseen ja korkeaan osaamiseen, mikä edellyttää jatkossakin riittävää panostusta koulutukseen sekä tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Hallitus aikoo julkisen talouden suunnitelmansa mukaan vähentää rajusti elinkeino- ja innovaatiopolitiikan määrärahoja kehyskauden aikana. Näillä leikkaustoimilla hallitus heikentää talouskasvun todellisia mahdollisuuksia. Valiokuntakuulemisessa on käynyt ilmi, että suomalainen innovaatiotoiminta ja korkea osaaminen ovat vaarassa murentua näillä toimin. Uusien tuotteiden vieminen markkinoille tulee hidastumaan tai jopa estymään. Samoin pienille ja keskisuurille yri-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 1 /sd

tyksille tärkeät pilottihankkeet saattavat vaarantua. Valitut sopeutumistoimet tulevat vaikeuttamaan entisestään uusien työpaikkojen syntymistä.

Sopeutustoimien ei pidä kohdistua Suomen elinvoimaisuutta, kasvua ja kilpailukykyä edistäviin toimiin. Hallituksen tulee peruuttaa Suomen tulevaisuudelle tuhoisat koulutukseen sekä tutkimukseen ja tuotekehitykseen liittyvät leikkaukset.

Valiokuntakuulemisessa kävi ilmi, että hallituksen tulee uudistaa julkisen talouden suunnitelman rakennetta niin, että se käsittelee työllisyyttä ja kasvua koskevia investointeja erillään kulutusmenoista. Lisäksi hallituksen tulee avoimesti tuoda talouspoliittinen linjansa asiantuntijoiden arvioitavaksi, esimerkiksi talouspolitiikan arviointineuvostoon.

Hallituksen työllisyyslinja on vastuuton

Vaikka työttömyys on historiallisen korkealla, hallitus suunnittelee työllisyysmäärärahojen merkittäviä leikkauksia, vaikka monet talousasiantuntijat ovat tuominneetkin tämän linjan vastuuttomana. Tämä on jo nyt merkinnyt useiden työllistävien hankkeiden kariutumista kun esimerkiksi palkka- tai yritystukia ei ole voitu maksaa. Samaan aikaan kun työttömyys on kohonnut, on myös pitkäaikaistyöttömien määrä ollut voimakkaassa kasvussa. Tällöin yhä useamman pitkäaikaistyöttömän kohdalla on vaara pudota kokonaan pois työmarkkinoiden piiristä, mikä voi edelleen johtaa syrjäytymiseen ja sosiaalisiin ongelmiin. Hallitus on myös ajamassa alas viime hallituskaudelle rakennettua nuorisotakuujärjestelmää, jolla on vaikeasta suhdannetilanteesta huolimatta pystytty saavuttamaan hyviä tuloksia esimerkiksi nuorten pitkäaikaistyöttömyyden torjunnassa. Edellytämme, että työllisyysasteen nostamisen edellyttämät määrärahat sisällytetään seuraavaan julkisen talouden suunnitelmaan.

Työllisyyteen ja työllisyyttä tukeviin toimiin ja investointeihin kohdennettuja panostuksia on lisättävä ja niitä tulee suunnitelmassa tarkastella erillään kulutusmenoista. Aktiiviset panostukset työllisyyteen eivät voi olla alisteisia putkinäköiselle säästöpolitiikalle, vaan niiden tuomat hyödyt on ymmärrettävä jakaa pidemmälle aikavälille. Hallituksen tulee ryhtyä välittömästi valmistelemaan aktiivisen työvoimapolitiikan uudistusta, jossa kunnat saavat aikaisempaa suuremman vastuun työllisyyden hoidosta ja kunnille turvataan myös tähän tarvittavat voimavarat. Edellytämme, että hallitus käynnistää välittömästi kolmikantaisen valmistelun passiivisen työttömyysturvan uudistamisesta aktiivisuutta ja työllisyyttä tukevaksi ns. Rinteen mallin mukaiseksi.

Hallituksella ei ole elvyttäviä toimia

Hallituksen finanssipolitiikka on mitoitettu liian kireäksi. Asiantuntija-arvioiden mukaan elvyttävän politiikan täsmätoimet eivät vaarantaisi julkisen talouden tasapainottamista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, vaan saattaisivat olla tarpeen kasvun ja ostovoiman tukemiseksi.

Kasvukeskuksissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla on huutava pula kohtuuhintaisista asunnoista. Asuntorakentamisen merkittävä lisäys hallituksen toimin edistäisi työllisyyttä, kasvua, työvoiman liikkuvuutta ja kohtuuhintaisen asumisen mahdollisuuksia kasvukeskuksissa. Nämä toimet puuttuvat julkisen talouden suunnitelmasta. Samoin on käymässä infrastruktuurihankkeille. Vanhat hankkeet viedään loppuun, mutta uusiin hankkeisiin ei varattu rahoitusta. Nyt pitäisi panostaa

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 1 /sd

uusiin infrahankkeisiin, joiden avulla voidaan nopeasti luoda uusia työpaikkoja. Edellytämme, että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelemaan asunto- ja infrastruktuuripolitiikan merkittävää tehostamista kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämiseksi ja merkittävien liikennehankkeiden käynnistämiseksi erityisesti kasvukeskuksissa.

Yhteiskuntaa pitää kehittää rakentaen, eikä repien

Liian tiukan sopeutuslinjan sijaan tulisi keskittyä pitkän aikavälin rakenteellisiin uudistuksiin, joilla on mahdollista turvata sekä julkisen sektorin rahoitusasema että myös julkisten palveluiden tasa-arvoisempi toteutuminen. Samalla rakennetoimien kohdentumista ja aikataulua tulee tarkastella uudelleen niin työllisyyden kuin sosiaalisen oikeudenmukaisuudenkin näkökulmasta. Kotimaisen kysynnän turvaaminen yhdistettynä pitkäaikaisiin maltillisiin palkkaratkaisuihin ja kohdennettuihin työllistämishankkeisiin saa niin julkisen talouden kuin työllisyydenkin kannalta aikaan merkittävästi parempia ratkaisuja kuin nyt hallituksen esittämä linja.

Toisin kuin valiokunnan mietinnössä todetaan, valiokuntakuulemisessa laaja osa asiantuntijoista epäili hallituksen rakennepolitiikan toimivuutta nykyisessä taloudellisessa tilanteessa. Sopeutus-toimet ja palkanalennukset saattavat johtaa kestävämpään kierteseen, mikä pahimmillaan voi johtaa talouden vaikeasti korjattavaan deflaatiokierteeseen. Edellytämme, että hallitus täsmentää tilannearviotaan rakenteellisista uudistuksista ja antaa kokonaisselvityksen tähän asti linjatuista rakenneuudistuksista.

Hallituksen tulee myös kunnioittaa vuosikymmenten suomalaista työmarkkinaperinnettä ja vetää pakkolakiesityksensä pois valmistelusta ja turvata järjestöille vapaa sopimisoikeus. Kestävä kasvua ja työllisyyttä ei voi luoda sanelupolitiikalla, vaan kaikki tahot mukaan ottavalla vuoropuhelulla ja sopimisella, jolla voidaan turvata sekä viennin kilpailukyky että palkansaajien ostovoiman suotuisa kehittyminen. Tässä myös julkisen vallan veroratkaisuilla on merkittävä rooli. Vaadimme, että hallitus luopuu perusoikeuksien vastaisesta pakkolainsäädännöstä ja turvaa työmarkkinajärjestöille vapaan sopimusoikeuden.

Sote-uudistuksen lähtökohtana tulee olla, että ihmiset pääsevät oikeaan aikaan ja pomottelematta palveluiden piiriin. Uudistuksessa tulee ottaa kokonaisvastuu ihmisestä: hyvinvointierot kaventua ja yhdenvertaisuuden toteutua. Hallituksen rakenteellisen uudistuksen heikkoudeksi on osoittautumassa, että kustannusten kasvua ei kyetä hillitsemään ja veroeuroja jää käyttämättä yhteiseksi hyväksi. Me edellytämme, että hallitus nostaa asiakkaan ja potilaan näkökulman uudistuksen tärkeimmäksi asiaksi hallinnollisten himmeleiden rakentamisen sijasta. Hallituksen asettama 3 miljardin euron säästötavoite uhkaa jäädä saavuttamatta, koska uudistuksen linjauksissa vaarannetaan julkisen palvelutuotannon perusta. Vaadimme, että tämän rakenteellisen uudistuksen vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin, tulonjakoon, tasa-arvoiseen aluepolitiikkaan, demokratiaan ja verotukseen on arvioitava huolellisesti ja puolueettomasti. Uudistus on palautettava parlamentaariseen valmisteluun.

Hallituksen tulee kunnioittaa parlamentaarisen valmistelun perinteitä toiminnassaan. Hallituksen on palautettava Yleisradion asemaan, tehtäviin ja rahoitukseen aiottu muutokset parlamentaarisesta valmisteluun. Edellytämme, että julkisen talouden suunnitelmasta poistetaan Yleisradiora-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 1 /sd

haston aiottu siirto kehykseen ja palataan menettelyyn, joka turvaa yleisradion riippumattomuuden.

Tilapäisillä kärkihankkeilla ei saavuteta toivottuja tuloksia

Hallituksen elinkeinopolitiikan merkittävimmät panostukset ovat strategiset kärkihankkeet. Hallituksen kärkihankkeissa on kannatettavia aihepiirejä, mutta hankkeiden valinta, kohdennus, rahoitus ja niiden toteutumisen todelliset vaikutukset nostavat esiin huolenaiheita. Kärkihankkeiden rahoitus jaetaan usealle erityyppiselle hankkeelle ja usealle eri vuodelle. On vakava huoli, että kärkihankkeille varattu kokonaisrahoitus jää vuositason vaatimattomaksi, hankkeet sirpaloituvat ja vaikutus jää heikoksi. Asiantuntijakuulemisessa kävi ilmi, että vaatimukset viranomaisten kyvyille kohdentaa panostukset oikein ovat tavattoman suuret. Siksi on helppo yhtyä asiantuntijoiden epäilevään näkemykseen siitä, että kärkihankkeilla todellisuudessa laitettaisiin talous kasvu-uralle. Lisäksi kertaluonteisella ja riittämättömällä kärkihankkeiden rahoituksella paikataan sopeutustoimien piiriin otettuja samojen alojen aikaisemmin pysyviä kasvupanostuksia. Vaikka hallitus siis panostaa kärkihankkeisiinsa, se samalla toteuttaa leikkauksia, jotka olennaisesti vaikuttavat heikentävästi kasvun edistämistä samoilta aloilta kohdistuvilla suuremmilla sopeutustoimilla.

Hallitus suojelee vielä veronkiertäjiä

Hallituksen esittämät panostukset harmaan talouden torjuntaan ja veronkierron ehkäisyyn ovat jäämässä riittämättömäksi. Tämä rapauttaa veronmaksumoraalia ja tarjoaa yhä mahdollisuuden aggressiiviseen verosuunnitteluun. Puuttumattomuus edistää edelleen verotuksen vinoutumaa epäoikeudenmukaisempaan suuntaan. Tämän kehityksen sijaan olisi panostettava aktiiviseen veronkierron ja harmaan talouden torjuntaan. Hallituksen tulee ryhtyä toimiin, mitkä vähentävät veronkiertoa ja haitallista verosuunnittelua.

Hallitus ei kanna riittävästi auttamisvastuuta

Maailman kriiseissä ja hädänalaisten auttamisessa Suomenkin on kannettava riittävä vastuu taloudellisestikin huonona aikana. Kehitysyhteistyön edistämiseksi ja vahvistamiseksi hallituksen tulee selvittää lahjoitusten verovähennysmahdollisuutta ennen eduskuntavaaleja hallituspuolueiden lupaamalla tavalla.

Vuosille 2016—2019 kohdistuvien maahanmuuton kokonaiskustannuksien ja -hyötyjen kannalta on tarpeen löytää uusia tapoja ja kotouttamispolitiikassa vaikuttavampia keinoja. Julkisen talouden näkökulmasta tehokkaampi kotouttaminen tuo pidemmällä aikavälillä säästöjä mm. työttömyys-, toimeentulotuki- ja asumistukimenoissa.

Toisin kuin valiokunnan mietinnössä todetaan, valiokuntakuulemisessa laaja osa Suomen johtavista asiantuntijoista kyseenalaisti hallituksen laatiman julkisen talouden suunnitelman keskeiset talouspoliittiset linjaukset.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 1 /sd

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto.

Vastalauseen kannanottoehdotus:

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkistaa julkisen talouden suunnitelman peruslinjaansa enemmän kasvua ja työllisyyttä tukevaksi.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa linjaansa ja tasapainottaa julkista taloutta sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla sekä lisäämällä tuloja että vähentämällä menoja.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelemaan verouudistuksia, jotka pitävät veropohjan laajana, vähentävät veronkiertoa sekä haitallista verosuunnittelua. Näiden uudistusten yhteydessä on erityisesti kiinnitettävä huomioita verotuksen oikeudenmukaisuuteen.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee veroratkaisut niin, että eläkeläisten yhtäläinen verokohtelu palkansaajien kanssa toteutuu.*
- 5. Eduskunta edellyttää, että työllisyysasteen nostamisen edellyttämät määrärahat sisällytetään seuraavaan julkisen talouden suunnitelmaan.*
- 6. Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa Suomen tulevaisuudelle tuhoisat koulutukseen ja tutkimukseen liittyvät leikkaukset.*
- 7. Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa epäoikeudenmukaisimmat ja jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin kohdistuvat tulonsiirtojen leikkaukset ja maksujen korotukset.*
- 8. Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu perusoikeuksien vastaisesta pakkolainsäädännöstä ja turvaa työmarkkinajärjestöille vapaan sopimusoikeuden.*
- 9. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelemaan asunto- ja infrastruktuuripolitiikan merkittävää tehostamista kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämiseksi ja merkittävien liikennehankkeiden käynnistämiseksi erityisesti kasvukeskuksissa.*
- 10. Eduskunta edellyttää, että hallitus täsmentää tilanearviotaan rakenteellisista uudistuksista ja antaa kokonaisselvityksen hallituksen tähän asti käynnistämistä rakenneuudistuksista.*
- 11. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi talouspoliittisen linjansa vaikutukset eri väestöryhmien elämän ja tulonjakovaikutusten kannalta niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä.*

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 1 /sd

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi kolmikantaisen valmistelun passiivisen työttömyysturvan uudistamisesta aktiivisuutta ja työllisyyttä tukevaksi ns. Rinteen mallin mukaisesti.

13. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelemaan aktiivisen työvoimapolitiikan uudistusta, jossa kunnat saavat aikaisempaa suuremman vastuun työllisyyden hoidosta ja kunnille turvataan myös tähän tarvittavat voimavarat.

14. Eduskunta edellyttää, että julkisen talouden suunnitelmasta poistetaan Yleisradiatoraston aiottu siirto kehykseen ja palataan menettelyyn joka turvaa yleisradion riippumattomuuden.

15. Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa julkisen talouden suunnitelman rakennetta niin, että se käsittelee työllisyyttä ja kasvua koskevia investointeja erillään kulutusmenoista.

16. Eduskunta edellyttää, että hallitus toimittaa eduskunnalle selvityksen, miksi kehitysyhteistyön edistämiseksi ei ole toteutettu lahjoitusten verovähennysmahdollisuutta ennen eduskuntavaaleja hallituspuolueiden lupaamalla tavalla.

Helsingissä 13.11.2015

Pia Viitanen /sd
Eero Heinäluoma /sd
Krista Kiuru /sd
Timo Harakka /sd
Harry Wallin /sd

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 2 /vihr

VASTALAUSE 2 /vihr

Perustelut

Finanssipolitiikka tukemaan uutta kasvua ja työllisyyttä

Katsomme lukuisten valtiovarainvaliokunnan kuulemien talousasiantuntijoiden tapaan, että hallituksen säästö- ja leikkauspäätökset esitetyssä muodossa ja aikataulussa heikentävät talouden kasvun mahdollisuuksia ja vahvistavat negatiivista kierrettä.

Näkemyksemme mukaan hallituksen rakenteelliset uudistukset ovat tärkeitä ja välttämättömiä. Jos kuitenkin myötäsyklisen ja liian kiristävän finanssipolitiikan kautta viedään pohja tulevaisuuden kasvulta, eivät rakennemuutosten tuomat keskipitkän ja pitkän aikavälin tuottavuushyödyt riitä oikaisemaan Suomen taloutta kestäväälle pohjalle.

Toisin sanoen uutta kasvua ja työllisyyttä tukevalla finanssipolitiikalla tulee luoda silta hetkeen, jolloin rakenteelliset uudistukset alkavat vaikuttaa. Muuten kiristävä finanssipolitiikka vain jyrkentää suhdannevaihteluja ja estää uuden kasvun ja rakenteellisen menosopeutuksen mahdollisuuden.

Sekä hallituksen kireä että Vihreiden maltillisempi finanssipolitiikka johtavat lyhyellä aikajänteellä budjettialijäämän sekä velkaantumisen lisääntymiseen. Vihreiden vaihtoehto tarjoaa kuitenkin ulospääsyn talouden negatiivisesta kierteestä toisin kuin hallituksen linja.

Myös Vihreiden esitys pitää sisällään menoleikkauksia, mutta ne kohdennetaan eri tavoin. Tavoittelemme velkaantumisen taittamista kahden vaalikauden aikana. Näin vältetään liian kiristävän finanssipolitiikan taloutta supistava vaikutus. Koska käsillä on sekä suhdanne- että rakennepoliittinen talousongelma, molemmat puolet tulee huomioida pyrittäessä tasapainottamaan taloutta.

On muistettava, että kun valtion menoja leikataan hallitusohjelmassa kuvatulla tavalla, myös valtion verotulot heikkenevät ja talouden kasvun edellytykset supistuvat. Talouden tasapainottamisen tavoitetta keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä uhkaa ennen kaikkea alati kasvava työttömyys. Työttömyyden lisääntyminen ja pitkittyminen on omiaan vähentämään talouden kasvupotentiaalia keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

Näkemyksemme mukaan pääministeri Juha Sipilän hallituksen tavoitteet Suomen talouden nostamisesta kestäväan kasvuun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan rahoituksen turvaamisesta ovat hyviä sekä kannatettavia. Kuten todettua, hallituksen keinot esitetyssä aikataulussa ja painotuksin päinvastoin lisäävät julkista alijäämää ja lisäävät velkaantumisasastetta. Lisäksi ne kohdentuvat voimakkaasti pienituloisille ja kasvattavat sitä kautta tuloeroja.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 2 /vihr

Korkea työttömyys yhdistettynä hallituksen kiristävään finanssipolitiikkaan heikentää kotimarkkinoiden kysyntää ja näin myös yksityissektorin kykyä työllistää ja investoida. Olemme negatiivisen kierteen kehässä, joka johtaa budjetti budjetilta tapahtuvaan talouden supistumiseen.

Julkisen talouden suunnitelmasta puuttuu tyystin eri talouden sektoreiden vuorovaikutussuhteiden arviointi. Tämä on ongelmallista etenkin siksi, että selonteon pohjana olevissa valtiovarainministeriön ennusteissa ei ole tässä vaiheessa voitu huomioida hallituksen menoleikkausten täysimääräisiä kumulatiivisia vaikutuksia talouden sektoreille.

Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016—2019 ei ole otettu huomioon talouspolitiikan arviointineuvoston (TPAN) tammikuussa 2015 julkaiseman raportin johtopäätöksiä. JTS edellyttää myös ulkopuolista perinpohjaista, asiantuntevaa ja objektiivista arviointia, jota valtiovarainministeriö ei ole suostunut hyödyntämään.

Olemme tyytyväisiä valiokunnan mietinnön kirjaukseen siitä, että talouspolitiikan hahmottamiseksi olisi hyödyllistä arvioida myös vaihtoehtoisia kehityskulkuja ja niiden vaikutusta julkiseen talouteen. Yhdymme valiokunnan näkemykseen, että tällä tavoin on mahdollista saada lisäarvoa talouspoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Koska valiokunnan mietintö ei nähdäksemme edusta tätä linjaa, vahvistamme mietintöä tällä vastalauseella ja edellytämme, että jatkossa valtiovarainministeriö ja hallitus ottavat arvioissaan huomioon myös hallituksesta riippumattoman talouspolitiikan arviointineuvoston arviot talouspolitiikan vaikuttavuudesta.

Rahoitusasematavoitteet ja niiden toteutuminen

Huomautamme valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden tapaan, että julkisen talouden suunnitelmassa esitetyt tavoitteet on esitetty hyvin epäjohtamukaisesti alasektoreiden ja koko julkisen sektorin keskipitkän aikavälin rakenteellisen alijäämän suhteen:

Alasektoreille asetetut tavoitteet ($-1/2 + -1/2 + 1 = 0$) johtavat yhteenlaskettuna koko julkista sektoria koskevaan tasapainotavoitteeseen, kun taas koko julkisen sektorin keskipitkän aikavälin rakenteellista alijäämää koskeva tavoite on -0,5 prosenttia BKT:sta.

Koska hallitusohjelmaan sisältyvien toimien vaikutuksia on tässä vaiheessa lähes mahdotonta arvioida, on ongelmallista luoda pitkän aikavälin tai keskipitkän aikavälin ennusteita. Vielä ongelmallisempaa on asettaa noiden ennusteiden pohjalta uskottavia talouspolitiikan tavoitteita. Yhdymme myös valiokunnan huomioon siitä, että suunnitelma ei näytä johtavan rahoitusasematavoitteiden toteutumiseen.

Valtiontalouden sopeutuksen kohdentumisesta ja vaikutuksista

Edellytämme yleisperusteluissa esitettyjen finanssipolitiikkaa koskevien huomioiden arvioinnin lisäksi myös arviointia valtiontalouden sopeutuksen vaikutuksista sukupuolten väliseen tasa-arvoon, tulonjakoon sekä koulutukseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 2 /vihr

Hallituksen säästötoimet kohdistuvat pienituloisille, joten on tärkeä arvioida päätösten vaikutukset eri väestöryhmiin ja eri tulotasoille, jotta politiikan muilla toimilla voidaan kompensoida säästötoimien vaikutuksia.

Sama pätee myös hallituksen koulutusleikkauksiin. Olemme valiokunnan mietinnön tapaan huolestuneita koulutukseen ja tutkimukseen tehtävistä leikkauksista, jotka väistämättä heikentävät koulutuksen ja tutkimuksen tasoa ja laatua ja sen kautta heikentävät Suomen hyvinvoinnin ja menestyksen kasvun mahdollisuuksia.

Kärkihankkeet

Katsomme, että hallituksen kärkihankkeilla on paljon myönteisiä vaikutuksia, mutta niiden merkitys jää kertaluontoiseksi ja vähäiseksi tehtyjen säästöpäätösten rinnalla. Lisäksi hallitus ei ole osannut vastata, miten se aikoo rahoittaa noin miljardin euron kärkihankkeet valtion omaisuutta realisoimalla ja osinkotuottoja kasvattamalla ilman, että EU:n kasvu- ja vakausohjelman budjettilijäämärajat rikkoutuvat.

Kärkihankkeilla olisi saatava aikaan kestävä kasvua, työllisyyttä ja vientimahdollisuuksia vahvistavaa uutta ja innovatiivista elinkeinotoimintaa nopeasti muuttuvassa maailmassa. Hallituksen kärkihankepaketti jää tästä näkökulmasta tarkasteltuna vaisuksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan, että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto.

Vastalauseen kannanottoehdotus:

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi talouspoliittisten toimenpiteidensä vaikutusta julkisen talouden suunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin vuosittain ja arvioi talouspolitiikan linjaa uudelleen, jos valitut talouspolitiikan linjat eivät edistä talouspolitiikalle asetettuja tavoitteita.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee kattavat vaikutusarvionnit talouspoliittisten linjaustensa vaikutuksista työllisyyteen, tasa-arvoon, tulonjakoon ja oikeudenmukaisuuteen.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa talouspolitiikkansa tueksi myös talouspolitiikan arviointineuvoston tekemän tutkimustyön.*

Helsingissä 13.11.2015

Touko Aalto /vihr

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 3 /vas

VASTALAUSE 3 /vas

Perustelut

Valiokunta toteaa mietinnössään Suomen taloustilanteen olevan vaikea, mutta tuo selontekoa enemmän esiin myös myönteisiä merkkejä ja kasvupotentiaalia. Tämä herättää kysymyksen, synkisteleekö hallitus selonteossa tarkoituksellisesti vahvistaakseen kriisitietoisuutta ja hakeakseen ymmärrystä leikkauspolitiikalleen. Tämä olisi vastuutonta, sillä kysymys on myös henkisestä lamasta, ja kuten valiokunta toteaa, luottamuksen puute on omiaan vähentämään taloudellista toimeliaisuutta.

Asiantuntijat ovat perustellusti kaivanneet selonteolta kunnollista tavoitteenasettelua ja visiota Suomen tulevaisuudesta. Tämä jää puuttumaan, ja pääviestiksi jää vain velkaantumisen taittaminen ja kestävyysvajeen ratkaisuyritys leikkauksilla ja liian kireällä finanssipolitiikalla. Asiantuntijat ovat arvostelleet tätä, sillä säästö- ja leikkauspäätösten nähdään heikentävän entisestään talouden kasvumahdollisuuksia ja johtavan kielteisen kierteen vahvistumiseen.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei yhdy valiokunnan enemmistön hallituksen etupainotteisia sopeutustoimia ja leikkauksia tukevaan kantaan. Valiokunnan enemmistön mielestä etupainotteiset leikkaukset ovat perusteltuja, koska näköpiirissä ei ole merkittävää talouden kasvua. Mielestämme etupainotteisilla leikkauksilla nimenomaan tukahdutetaan orastava talouskasvu. Tämän vaara tunnustetaan ja siitä varoitetaan myös valiokunnan mietinnössä. Leikkausten lisäksi hallituksen esittämät pakkolait tulevat laskemaan kulutuskysyntää.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä yhtyy asiantuntijoiden kritiikkiin ja valiokunnan mietinnön varoittaviin toteamuksiin. Hallituksen linja ei ole johtamassa Suomea ylös lamasta, vaan syventää sitä ja murentaa samalla mahdollisuudet velkakestävyyyteen pidemmälläkin aikavälillä.

Eniten, ja perustellusta syystä, asiantuntijat ja myös valiokunta varoittavat tutkimukseen, osaamiseen ja koulutukseen kohdistuvista leikkauksista. On käsittämätöntä, että hallitus ampuu itse Suomen tärkeimpään tukijalkaan eli osaamispääomaamme.

Hallitus pyrkii peittämään tuhoisien leikkausten toteuttamista kärkihankelinjauksilla. Hallitus ottaa lapiolla ja antaa lusikalla määräaikaaisia pieniä rahoituksia sinällään perusteltuihinkin kohteisiin. On kuitenkin vaara, ettei kärkihankkeilla saada lainkaan tavoiteltuja myönteisiä vaikutuksia talouden uudistamiseen ja kasvuun, vaan rahat valuvat pysyvien leikkausten aiheuttamien vaurioiden paikkausyrityksiin. Yhdymme mietinnön linjaukseen siitä, että digitalisaation edistämislä olisi pitänyt olla vahvempi rooli julkisen talouden suunnitelmassa. Hallitus kuitenkin tekee "hölmöläisten peitonpaikkausta" leikkaamalla ensin digitalisaation tärkeimmän edistäjän Teke-sin avustuksesta jättisumman ja palauttamalla sitten murusia kärkihankerahoituksen kautta. Kyseenalaista on myös kärkihankkeiden rahoittaminen suurelta osin valtion tuottoisaa omaisuutta myymällä.

Suomi ei tule koskaan pärjäämään palkkoja alentamalla ja työehtoja polkemalla, vaan tuotantomme lisäarvoa kasvattamalla. Palkkojen alentaminen pakkolaeilla leikkaa kulutuskysyntää ja vai-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 3 /vas

keuttaa työllisyyttä. Vasta useamman vuoden jälkeen viennin lisäys voi lisätä kotimaista kulutuskysyntää.

Valiokunta vaatii aivan oikein monipuolisuutta talouskeskusteluun. Valiokunnan tavoin myös Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kaipaa vaihtoehtojen arviointia ja avointa julkista keskustelua vaihtoehtoista. Tämä on jotain aivan muuta kuin valtiovarainministeri Stubbin linja, joka vaikuttaa "Valtiovarainministeriön virkamiehet ovat aina oikeassa ja pulinat pois!" - linjalta. Tällainen linja on kestämaton ja myös muun muassa talouspoliittisen arviointineuvoston suoranaista vähättelyä.

Kuten valiokunta toteaa, tärkeintä on turvata julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä. Tätä ei saa vaarantaa ylikireällä finanssipolitiikalla eikä epäoikeudenmukaisilla talouskasvua hyödyttävillä leikkauksilla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto.

Vastalauseen kannanottoehdotus:

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus vaihtaa työttömyyttä lisäävän ja talouskasvun käynnistymisen esteenä olevan leikkauspolitiikkansa ja kotimaista kulutusta heikentävän palkkojen alentamispolitiikkansa työllisyyttä parantavaan, talouskasvun käynnistävään ja kestävyysvajeen pidemmällä aikavälillä paremmin ratkaisevaan talouspolitiikkaan.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan käsiteltäväksi toimiensa vaikutukset tulonjakoon, kotimaiseen kulutuskysyntään ja työllisyyteen sekä pidemmän aikavälin kokonaiskilpailukykyyn ja kestävyysvajeen ratkaisemiseen.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus teettää talouspolitiikan arviointineuvostolla riippumattoman arvion julkisen talouden suunnitelmasta ja vaihtoehtoisista kehityskuluista sekä näkemyksen Suomen visioksi ja julkisen talouden tasapainottamiseksi pitkällä 20 vuoden aikavälillä ja keskipitkällä 10 vuoden aikavälillä.*

Helsingissä 13.11.2015

Kari Uotila /vas
Li Andersson /vas

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 4 /r

VASTALAUSE 4 /r

Perustelut

Verotus

Verotuksen tulee kannustaa työn tekemiseen ja yrittämiseen sekä ehkäistä kannustinloukkuja. Haluamme saada aikaan veromuutoksen, joka painottuu kulutuksen verottamiseen työn sijaan. Siksi haluamme madaltaa kaikkien veroluokkien ansiotuloverotusta. Me vähennämme työn verotusta yhdellä prosenttiyksiköllä alimmissa palkkaluokissa ja puolella prosenttiyksiköllä korkeimmissa palkkaluokissa. Me korotamme kaikkien arvonlisäluokkien veroa 0,5 prosentilla. Me uskomme palkkatyön verotuksen pienentämisen dynaamisiin vaikutuksiin.

Kannustaaksemme yrittäjyyttä haluamme nostaa kotitalousvähennyksen määrää 2 400 eurosta 4 000 euroon vuodessa. Kotitalousvähennyksellä on hyvä vaikutus työllistämiseen, ja sillä torjutaan harmaata taloutta.

Me haluamme keventää lisäveroa — solidaarisuusveroa, jota osa eläkeläisistä pakotetaan maksamaan 1,45 prosenttiyksiköllä.

Ehdotamme myös, että autoverotuksen pienentämisestä luovutaan nykyisessä taloudellisessa tilanteessa.

Työllisyys

Haluamme saada aikaan maahamme paremman työllisyyden, joka on paras tapa turvata hyvinvointiyhteiskuntamme. Haluamme uudistaa ansiosidonnaisen päivärahajärjestelmän siten, että sen ansainta-aika lyhenee, mutta toisaalta määrä kasvaa hieman. Samanaikaisesti me haluamme sovittaa paremmin työmarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan panostamalla yksityiseen työnvälitykseen.

Suurten yritysten määrä maassamme oli 588 vuonna 2013. Mikroyritysten määrä oli 264 435. Uusia työpaikkoja syntyy nopeimmin pienissä yrityksissä. Lisäksi pienten ja keskisuurten yritysten yhteenlaskettu liikevaihto on suurempi kuin suurten yritysten. On kuitenkin selvää, että tarvitsemme näitä kaikkia ja lisäksi tarvitsemme uusia yrityksiä, uusia innovaatioita ja uutta kasvua. Tarvitsemme myös normitalkoita helpottamaan näiden yritysten arkea. Hallitus ei tietenkään voi — eikä pidä yrittääkään — valita yksittäisiä tulevaisuuden menestyjiä, mutta kokoamalla osaaminen kansainvälisesti kilpailukykyisiksi keskittymiksi luomme pohjaa lukuisille menestystarinoille. On koko maamme etu, että eri seutuja kehitetään niiden omista vahvuuksista lähtien. Jos esimerkiksi Vaasassa sijaitsevan Pohjois-Euroopan johtavan energia- ja clean-tech-keskittymän veturit — jotka tuovat maahan miljardeja euroja ja työllistävät kymmeniätuhansia omassa ekosysteemissään — päättävät lähteä Vaasasta ja Helsingistä, on seuraava osoite Kiina, Intia tai Brasilia — ei mikään muu Suomen kaupunki. Julkiset tutkimus-, kehitys- sekä infrapanostukset on pääasiallisesti ohjattava sellaisille alueille ja aloille, joilla nimenomaan teollinen jalostusarvo ja

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 4 /r

vienti ovat korkeimmillaan ja joilla myös yritykset itse markkinalähtöisesti panostavat vahvasti tutkimukseen ja kehitykseen.

Vienti, korkea jalostusarvo ja osaava työvoima mahdollistavat menestyksemme. Suomalaiset yritykset tarvitsevat parhaita työntekijöitä menestyäkseen. Maamme väestömäärän kehitys olisi kuitenkin jo nyt negatiivinen ilman maahanmuuttajia. Meidän on lisättävä työperäistä maahanmuuttoa esimerkiksi poistamalla tarveharkinta, jotta suomalaiset (mainittakoon vaikka) start-up-yritykset voisivat tarpeen vaatiessa palkata ihmisiä myös EU:n ulkopuolelta. Lisäksi meidän tulee myöntää työlupa niille, jotka tulevat tänne turvapaikanhakijoina. Tällä tavoin he voivat työllistyä nopeasti ja kotiutua myös suomalaiseen yhteiskuntaan.

Harmaan talouden torjunta

Harmaasta taloudesta aiheutuu Suomessa suuria verotulojen menetyksiä yhteiskunnalle. Lisäksi harmaa talous heikentää yleistä veromoraalia ja vaikeuttaa laillista toimintaa harjoittavien yritysten kilpailumahdollisuuksia. Eräiden tutkimusten mukaan (eduskunnan tarkastusvaliokunta 2010) harmaan talouden suuruusluokka on 10—14 miljardia euroa, mikä vastaa 5,5—7,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä merkitsee, että harmaa talous aiheuttaa 4—6 miljardin euron taloudelliset menetykset vuodessa yhteiskunnalle.

Harmaan talouden torjunta edellyttää valtiolta määrätietoisia toimenpiteitä. Keskeisessä asemassa on rikosten tekomahdollisuuksien vähentäminen, kiinnijäämisriskin lisääminen sekä viranomaisten reagointikyvyn parantaminen harmaan talouden paljastamisessa ja torjunnassa. Poliisi, syyttäjälaitos, tuomioistuinlaitos, Tulli ja verohallinto tarvitsevat tämän vuoksi riittävät voimavarat harmaan talouden tehokkaaseen torjuntaan. On syytä muistaa, että panostukset harmaan talouden torjuntaan maksavat nopeasti itsensä moninkertaisesti takaisin verotuloina, joita ei muuten tulisi valtiolle.

Sipilän hallitus ei valitettavasti ole päättänyt priorisoida harmaan talouden torjuntaa. Esitän siksi, että osoitetaan vuosittain 20 miljoonan euron lisärahoitus harmaan talouden torjuntaan kehyskaudelle 2016—2019 ja että tämä otetaan huomioon jo vuoden 2016 valtion talousarviossa.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Suomella on pitkä ja yhtäjaksoinen perinne, jossa kunnat ovat paikallisen yhteiskunnan peruspilareita. Kunnat ovat huolehtineet, että asukkaiden saatavilla on paikallisesti tarvittut palvelut, ja asukkaat voivat vaikuttaa kunnan toimintaan suoraan kunnallisvaaleilla. Meillä on tapana sanoa, että elämä on paikallista. Me olemme rakentaneet maamme ja maamme demokratian paikalliseen päätöksentekoon pohjautuen. Suomen pian satavuotisen itsenäisyyden aikana päätöksentekojärjestelmä on rakentunut niin, että paikalliset asiat päätetään paikallistasolla ja kansalliset valtion tasolla.

Nyt suunniteltu hoitouudistus vie suuren osan palveluista pois kunnan tehtäväkentästä. Aasukkaat eivät voi enää yhtä suoraan ja läheltä vaikuttaa esimerkiksi vanhustenhuoltoon tai neuvontapalveluihin. Tämän sijaan päätökset esimerkiksi siitä, missä vanhainkoti tarvitaan, tehdään jossain sadan kilometrin päässä. Itse asiassa uudistuksessa onkin kyse suuresta, peitetystä kuntauudistuk-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 4 /r

sesta, jolla valta siirretään joillekin vielä epäselville maakunnille tai suuremmille yksiköille, joita hallitus on päättänyt kutsua itsehallintoalueiksi.

Me haluamme avoimen kuntauudistuksen, jossa ei tarvita neljännesmiljoonan tai tätä useamman asukkaan alueita. Tämä ei ole oikea tapa turvata paikallisten palvelujen toteutuminen. Me haluamme sen sijaan nähdä noin 20 000—50 000 asukkaan kuntia, jotka voivat johtaa osaa integroituja sosiaali- ja terveyspalveluja sekä yksinkertaisempia erityissairaanhoidon palveluita. Pitkälle erikoistunut erityissairaanhoido tarvitsee nykyistä enemmän koordinoitua, jota voisi ohjata vahvemmin esimerkiksi nykyiset viisi erityisvastuualueita, jotka toimivat kuntayhtyminä. Mallissa turvataan vähintään yksi täyden päivystyksen sairaala kussakin maakunnassa.

Hallituksen linjaukset sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen osalta jättävät edelleen monta avointa kysymystä. Hallituksen ehdotus, että ainoastaan 12 sairaalassa Suomessa olisi laaja ympärivuorokautinen päivystys, ei ole mitenkään hyväksyttävissä. On hyvä muistaa, että esimerkiksi Ruotsissa on yli 60 päivystävää sairaalaa. Siksi kaikki puhe siitä, että Suomessa olisi tulevaisuudessa ainoastaan 12 täyden päivystyksen sairaalaa, on hyvin huolestuttavaa. Sote-uudistuksen tavoitteen tulee olla yhdenvertaisempi sosiaali- ja terveydenhuolto. Siksi uudistus ei saa johtaa siihen, että kiireellisen hoidon saatavuus Suomessa eriarvoistuu.

Nyt on myös korkea aika tarkastella uudistusta sosiaalihuollon ja perusterveydenhuollon näkökulmasta, eikä pelkästään erikoissairaanhoidon.

Kansalaisten kielelliset oikeudet tulee turvata uudistuksen yhteydessä. Myös uudistuksen jälkeen palvelut on saatava molemmilla kansalliskielillä. Uudistuksen kielellisistä vaikutuksista tulee laatia laaja ja perustanlaatuinen arvio. Arvio tulee tehdä hyvissä ajoin eikä vasta sen jälkeen kun kaikki ratkaisevat päätökset on jo tehty. Ratkaisematta on vielä moni muu suuri kysymys, kuten rahoitus, henkilökunnan asema, vastuu rakennuksista ja paikallisdemokratian toteutuminen.

Selvitykset osoittavat, että yksinhuoltajavanhempien taloudet ovat muita lapsiperheitä riippuvaisempia toimeentulotuesta. Tänä päivänä lapsilisän yksinhuoltajalisä vaikuttaa toimeentulotuen suuruuteen. Nykyinen toimeentulotukijärjestelmä johtaa siihen, että minkä valtio antaa yhdellä kädellä, kunta ottaa toisella. Jotta kaikkein köyhimmat yksinhuoltajataloudet hyötyvät yksinhuoltajalisästä, on luovuttava sen kytkemisestä toimeentulotukeen.

Lisääntynyt valinnanvapaus hoidossa on hyvä asia, joka voi parantaa hoidon laatua yksittäisen potilaan osalta. Valinnanvapautta tulisi kehittää siten, että raha nykyistä paremmin seuraisi potilasta. Rahoitusta on yksinkertaistettava ja kanavoitava pitkällä aikavälillä yhdellä tavalla. Jokaisen henkilön on saatava mahdollisuus valita ratkaisu, joka sopii hänelle parhaiten — huolimatta siitä, onko palvelu julkisen, yksityisen toimijan tai kolmannen sektorin tuottamaa. Julkinen sektori kantaa päävastuun hoidosta, toteuttaa keskittämisen ja laatii laatuvaatimukset. Samalla on äärimmäisen tärkeää, että julkisella sektorilla myös jatkossa on vahva rooli hoidon tuotannossa.

Hallitus suunnittelee säästävänsä vuodesta 2017 alkaen 150 miljoonaa euroa vuosittain lääkekorvauksia vähentämällä. Hallitus suunnittelee myös vähentävänsä hoidon matkakustannuskorvauksia yhteensä 20 miljoonalla eurolla vuosittain vuodesta 2016 alkaen. Tämän lisäksi se suunnittelee nostavansa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja yhteensä 150 miljoonalla eurolla

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 4 /r

vuosittain. Pitkäaikaisen laitoshoidon, palveluasumisen, kotihoidon ja muiden sosiaali- ja terveydenhoidon palvelujen asiakasmaksuja nostetaan. Pienituloisille tämä tietää suurta kustannusten lisääntymistä. Pahimmassa tapauksessa tämä tarkoittaa sitä, että ihmisillä ei ole varaa hoitoon, jota he tarvitsisivat.

Sen sijaan, että katsomme kaikkia kattoja ja korvauksia erillisinä, meidän tulisi siirtyä yhteen yhtenäiseen järjestelmään, jonka avulla etsisimme tosissamme ratkaisuja yhteisen lääkkeiden, hoitokustannusten ja matkakustannusten omavastuukaton luomiseksi. Näin voisimme välttyä siltä, että pienituloisimmat kärsisivät tarpeettomasti, ja toisaalta voisimme vakuuttua, että meillä on kokonaiskuva korvausjärjestelmästä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä haluaa, että Suomessa tutkitaan järjestelmä, joka ottaa huomioon ihmisen kokonaistilanteen.

Omaishoitajat tekevät uskomattoman tärkeän panoksen suomalaisessa yhteiskunnassa. He huolehtivat omaisistaan, jotka eivät muuten selviäisi arjesta kodissaan.

Kunnat maksavat omaishoitajien saamat korvaukset. Tämä on ongelmallista, koska omaishoitajien korvausten kriteerit vaihtelevat kuntien välillä, mikä asettaa omaishoitajat eriarvoiseen asemaan. Tämä ei ole oikeudenmukaista. Omaishoitajien työ on yhtä arvokasta riippumatta siitä, missä kunnassa henkilö sattuu asumaan. Järjestelmää tulisi tarkistaa. Oikeudenmukaisemman järjestelmän luomiseksi omaishoitajien korvaus tulee pitkällä tähtäimellä yhdenmukaisesti siirtää Kelalle.

Hallitus on ilmoittanut, että se haluaa panostaa suomalaisten työurien pidentämiseen Suomen kilpailukyvyyn lisäämiseksi. Samalla hallitus ehdottaa luopumista työhön liittyvästä Aura-kuntoutustuesta. Tavoite, että suomalaiset tekevät työtä pidempään, on hyvä. Siksi hallituksen valinta lakkauttaa AURA-tuki on lyhytnäköinen. Työllistymistä, työelämässä pysymistä ja siihen paluusta tulee edistää turvaamalla kuntoutuspalvelut.

Koulutus ja tutkimus

Suomen koulutusjärjestelmä on toistaiseksi maailman parhaita, minkä vuoksi meidän on panostettava siihen eikä ajettava sitä alas, mikä on seurauksena, jos hallituksen leikkaussuunnitelmat pannaan toimeen. Maksuton koulutus on paras tae yhdenvertaiselle ja tasa-arvoiselle Suomelle, identiteetin luomiselle ja kulttuurin vaalimiselle. Laaja yleissivistys, monipuolinen kielitaito ja monipuoliset sosiaaliset valmiudet ovat tärkeitä kansalaistemme ja maamme menestykselle.

Hallituksen esittämät koulutussektorin säästöt muodostavat todellisen uhan opetuksen ja tutkimuksen laadulle, mikä vaarantaa vakavasti maamme kilpailukyvyyn ja kasvun ja kovin tarpeelliset talouden ja työllisyyden nousumahdollisuudet maassamme. Suomen tulee nyt panostaa osaaamiseen ja koulutukseen, jotta pärjäisimme globaalissa taloudessa tavoitteenamme tulla yhdeksi maailman johtavista tiedon kansakunnista.

Subjektiiivisessa päivähoito-oikeudessa on kyse lasten oikeudesta laadukkaaseen lastenkasvatukseen. Perhesuhteet vaihtelevat, ja siinä yhteiskunnan mahdollisuudet toimiin ovat rajalliset, kun taas yhteiskunnan ohjausmekanismi parhaan mahdollisen alun antamiseksi elämään on kasvatuksessa ja koulutuksessa. Hallituksen ehdottamien rajoitusten riskinä on niiden johtaminen siihen,

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 4 /r

että lapsia perhesuhteista riippuen kohdellaan eriarvoisesti niin, että päivähoiton mahdollistaa turvaa ja vakautta eniten tarvitsevat lapset eivät välttämättä saa sitä riittävässä laajuudessa. Rinnakkaisten järjestelmien luominen eri lapsiryhmille eri oikeuksin hoivaan ja tämän seuranta vaatii puolestaan resursseja, joita tarvitaan paremmin itse ydintoiminnassa, päivähoidossa.

Nyt olisi erittäin tärkeää, että hallitus nopeasti konkretisoi, mitä se tarkoittaa digitalisoinnilla ja uusilla oppimisympäristöillä. On tietenkin selvää, että koulumme on seurattava kehitystä, mutta digitalisointi ei saa pelkästään tarkoittaa sitä, että koulut hankkivat lukulaitteita ja uusia tietokoneita. Tarvitsemme selkeän suunnitelman, ja opettajilla on oltava todelliset mahdollisuudet kouluttautua. Mutta tässäkin tärkeimmän tavoitteen tulee olla, että erot eivät saa kasvaa alueellisesti tai saman kunnan eri koulujen välillä. Koulutusshoppailu ei saa yleistyä.

Jotta kaikille lapsille taattaisiin tasa-arvoinen koulunkäynti, haluamme korottaa valtionosuuksia ja -avustuksia yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin 20 miljoonaa euroa. Hallitus päätti leikata 30 miljoonaa euroa eli kaikki varatut rahat ryhmäkoon pienentämisestä, minkä vaikutukset ovat alueellisesti ja paikallisesti eriarvostavia. Haluamme sen sijaan panostaa lisää perusopetukseen.

Nuorisotakuu

Hallituksen tavoite kehittää nuorisotakuuta tukemaan nuorten elämänhallintaa, luomaan opiskelupolkuja ja työtä on hyvä. Jotta tavoitteisiin päästään — että jokaisella nuorella olisi töitä, opiskelu- tai harjoittelupaikka — tarvitaan resursseja. Vaihtoehtoiset kustannukset, jotka syntyvät, jos nuoria ei autettaisi, kasvavat huomattavasti suuremmiksi pitkällä aikavälillä. Taloudellisen menetyksen lisäksi on tietysti kyse henkilökohtaisesta tragediasta nuoren ihmisen syrjäytyessä. Hallitus on leikannut rajusti työpajatoiminnasta ja etsivän nuorisotyön määrärahoista.

Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito

Sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon resurssitarpeita selvittänyt parlamentaarinen työryhmä luovutti raporttinsa maaliskuussa 2015. Kaikki nykyiset eduskuntapuolueet olivat edustettuina tässä työryhmässä.

Työryhmä katsoi, että valtion ydintehtäville, sisäiselle turvallisuudelle ja oikeudenhoidolle on turvattava riittävät resurssit ja toimintoja on kehitettävä voimakkaasti. Työryhmä katsoi, että aleneva kehystaso ei riitä turvaamaan kansalaisille välttämättömiä palveluja. Työryhmä katsoi, että sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon kokonaisuuteen tulee palauttaa viime kevään kehyspäätöksen säästöjä vastaavat määrärahat. Tämä tarkoittaisi 75 miljoonan euron lisäystä vuoden 2019 kehystasossa. Lisäys vastaisi noin puolta viime vaalikauden aikana toimialoilta kohdistetuista säästöistä. Työryhmä edellytti myös, että harmaan talouden torjuntaan on jatkossakin käytettävissä 20 miljoonan euron vuotuinen rahoitus.

On valitettavaa, että Sipilän hallitus ei ole noudattanut parlamentaarisen työryhmän yksimielistä suositusta, vaikka kaikki nykyiset hallituspuolueet olivat edustettuina työryhmässä.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 4 /r

Hätäkeskuslaitoksen määrärahat tulevat kehyskauden aikana pienenemään. Allekirjoittanut pitää välttämättömänä, että hätäkeskuslaitokselle turvataan riittävät resurssit. Hätäkeskuslaitoksen toiminta on valtion ehdotonta ydintoimintaa, josta meillä ei missään nimessä ole varaa tinkiä. Myös vaikeassa taloustilanteessa on pystyttävä takaamaan toimiva hätäkeskustoiminta molemmilla kansalliskielillä, suomeksi ja ruotsiksi.

Maahanmuutto ja kotouttaminen

Sisäministeriön viimeisimmän arvion mukaan Suomeen on tänä vuonna tulossa jopa 35 000 turvapaikanhakijaa. Turvapaikanhakijoiden kotouttamisen tulee siksi olla etusijalla. Meidän on panostettava nyt Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden kotouttamiseen, niin että he pääsevät nopeasti sisään suomalaiseen yhteiskuntaan. Kielenopetus, mahdollisuudet muuhun koulutukseen ja työllistymiseen ovat tässä avainsanoja. Tänne turvapaikanhakijoina tullee tulisi myöntää työlupa heti, niin että he voivat saada nopeasti työtä.

Turvapaikan saaneiden ja kiintiöpakolaisten kotouttamisen edellytys on, että kuntapaikkoja on riittävästi. Kuntapaikoista on jo pitkään ollut pulaa. Kuntien tulisikin nyt tasapuolisemmin ottaa vastuu turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanottamisesta. Turvapaikanhakijoiden määrän erittäin voimakkaan kasvun takia allekirjoittanut katsoo, että tulisi vakavasti harkita sitovien kuntakiintiöiden käyttöön ottamista, mikäli tähän ei päästä vapaaehtoisuuden kautta.

Onnistuneen kotouttamisen kannalta on myös tärkeä huolehtia, että ELY-keskusten kotouttamiseen tarkoitetut resurssit ovat riittävät.

Suomen pakolaiskiintiö on kahden viime vuoden aikana ollut 1 050 pakolaista vuodessa. Ensi vuodeksi hallitus esittää kiintiön laskemista ainoastaan 750 pakolaiseen. Näin, vaikka samanaikaisesti pakolaisvirrat eivät ole olleet yhtä suuria sitten toisen maailmansodan päättymisen. Suomen on kannettava kansainvälinen vastuunsa. Pakolaispolitiikkamme on perustuttava inhimillisyyteen ja ihmisoikeuksien suojeluun. Ketään ei saa pakottaa elämään turvattomuudessa ja kuruudessa. Pakolaiskiintiön korottaminen on hyvä tapa auttaa pitkällä tähtäimellä vaikeassa asemassa olevia ihmisiä. Pakolaiskiintiötä tulee korottaa merkittävästi ja asteittain. Juuri nyt Suomi ottaa vastaan monia turvapaikanhakijoita, mikä tekee perustelluksi hieman pienemmän pakolaiskiintiön kuin pidemmällä aikavälillä. Tämän vuoksi ehdotan, että pakolaiskiintiötä korotetaan 750 pakolaisesta 2 500 pakolaiseen.

Puolustus

Nykyaikaiset puolustusvoimat ylläpitää koko maan kattavaa alueellista puolustusjärjestelmää, jossa puolustuskyky perustuu puolustusjärjestelmän suorituskykyihin ja niille kansallisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä saatavaan tukeen. Ilkka Kanervan johtamassa parlamentaarisessa selvitysryhmässä todettiin, että Puolustusvoimien rahoitustasoa on korotettava koko kehyskauden aikana. Ryhmän ehdottama lisärahoitus riittäisi ainoastaan nykyisen toimintakyvyn ylläpitämiseen. Materiaalihankintaan, kuten esimerkiksi Hornet-kaluston korvaamiseen ja merivoimien taistelualuskaluston suorituskyvyn korvaamiseen, tarvitaan kuitenkin lisärahoitusta.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 4 /r

Nykyinen puolustusbudjetti ei ole riittävä tarvittavien materiaali-investointien tekemiseen, puhumattakaan esimerkiksi Hornet-kaluston korvaamisesta. Ellei rahoitustaso nouse, joudutaan tinkimään sekä materiaalihankinnoista että toiminnasta, kuten maastovuorokausista. Toimintamenoja joudutaan jo tällä hetkellä rahoittamaan materiaalihankintojen kustannuksella, ja pidän tätä kehitystä erittäin valitettavana ja jopa vaarallisena.

Kehitysapu

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä kehitysavun määrän tavoitteena on oltava pitkällä tähtäimellä 0,7 prosenttia bruttokansantulosta, joka on YK:n tavoite. Suomi on sitoutunut tähän jo pitkään. Me haluamme Suomen olevan luotettava toimija kansainvälisessä kehitystyössä ja kansakunta, joka kantaa vastuuta kehitysapupolitiikassa. Me emme hyväksy hallituksen ehdottamaa kehitysavun teurastusta kolmanneksella ja haluamme palauttaa kehitysavun toimintaedellytykset.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan, että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto.

Vastalauseen kannanottoehdotus:

- 1. Eduskunta edellyttää, että työn verotusta vähennetään yhdellä prosenttiyksiköllä kolmessa alimmassa palkkaluokassa ja puolella prosenttiyksiköllä korkeimmassa palkkaluokassa.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että kaikkia arvonlisäverokantoja korotetaan 0,5 prosentilla.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että kotitalousvähennyksen määrää korotetaan 2 400 eurosta 4 000 euroon vuodessa.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että autoverotuksen pienentämisestä luovutaan.*
- 5. Eduskunta edellyttää, että eläkeläisten solidaarisuusveroa pienennetään 1,45 prosenttiyksiköllä.*
- 6. Eduskunta edellyttää, että ansiosidonnaista päivärahajärjestelmää kehitetään kannustavammasi siten, että tukea maksetaan lyhyemmän ajan, mutta tuen määrää nostetaan hiukan.*
- 7. Eduskunta edellyttää, että harmaan talouden torjuntaan osoitetaan 20 miljoonan euron vuosittainen lisärahoitus.*
- 8. Eduskunta edellyttää, että subjektiivinen päivähoito-oikeus ja päiväkotien ryhmäkoot säilytetään nykyisellään.*

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 4 /r

- 9. Eduskunta edellyttää, että hallituksen esittämä korkeakoulujen indeksikorotusten jäädyttäminen perutaan.*
- 10. Eduskunta edellyttää, että yhtäläiset mahdollisuudet jatko- ja lisäkoulutukseen turvataan kaikkialla maassamme.*
- 11. Eduskunta edellyttää, että viennin edistämiseksi yritysten kansainvälistymistuet turvataan.*
- 12. Eduskunta edellyttää, että Tekesin kautta tapahtuvaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan osoitetaan riittävät resurssit.*
- 13. Eduskunta edellyttää, että työllistämispalveluista ja työnvälityksestä on tehtävä tehokkaampia ja tulokeskeisempiä tekemällä työvoimapalveluiden kilpailuttaminen mahdolliseksi.*
- 14. Eduskunta edellyttää, että nuorisotakuun kehittämiseen, etsivään nuorisotyöhön sekä nuorten minitöiden mallin kehittämiseen osoitetaan 7,5 miljoonan euron vuosittainen lisämääräraha.*
- 15. Eduskunta edellyttää, että laaja ympärivuorokautinen päivystyssairaalatoiminta turvataan tasapuolisesti koko maassa.*
- 16. Eduskunta edellyttää, että kansalaisten kielelliset oikeudet turvataan sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksessa.*
- 17. Eduskunta edellyttää, että työllistymistä, työelämässä pysymistä ja siihen palaamista edistetään turvaamalla kuntoutuspalvelut.*
- 18. Eduskunta edellyttää, että eläkeläisten asumistuki säilytetään nykyisellä tasolla.*
- 19. Eduskunta edellyttää, että toimeentulotuen ja lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen välinen kytkös katkaistaan.*
- 20. Eduskunta edellyttää, että terveydenhuoltoon ja lääkekorvauksiin kehitetään yhteinen kustannuskatto.*
- 21. Eduskunta edellyttää, että VR:n lähiliikenteen ostopalveluita ja kaukoliikenteen juna- vuoroja ei vähennetä. Joukkoliikennettä tulee kehittää suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti.*
- 22. Eduskunta edellyttää, että YLE:n toiminta turvataan molemmilla kansalliskielillä.*
- 23. Eduskunta edellyttää, että vuosittaista pakolaiskiintiötä nostetaan 750:stä 2 500 pakolaiseen.*

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 4 /r

24. Eduskunta edellyttää, että kehitysavun määrän tavoitteena on oltava pitkällä tähtäimellä 0,7 prosenttia bruttokansantulosta, joka on YK:n tavoite.

25. Eduskunta edellyttää, että puolustusvoimien määrärahoja korotetaan koko kehyskauden aikana ja että tulevaisuuden materiaalihankintojen lisärahoitus turvataan.

26. Eduskunta edellyttää, että ammattikalastajien toimintaedellytykset turvataan.

Helsingissä 13.11.2015

Joakim Strand /r

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 5 /kd

VASTALAUSE 5 /kd

Perustelut

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta (VNS 1/2015 vp) osoittaa, että hallituksella on oikeanlainen tilannekuva maamme vakavasta taloudellisesta tilasta. Hallituksen asettamat tavoitteet julkisen talouden tasapainottamiseksi ovat samoin hyviä. Kristillisdemokraatit kannattaa hallituksen tavoitetta velkaantumisen taittamiseksi suhteessa bruttokansantuotteeseen vaalikauden loppuun mennessä ja sitä, ettei lisävelkaa otettaisi enää vuoden 2021 jälkeen. Pidämme tärkeänä myös tavoitetta, jonka mukaan kokonaisveroastetta ei nosteta. Hallituksen kaikki keinot eivät kuitenkaan tue hallituksen itselleen asettamia tavoitteita. Virheelliset johtopäätökset toimien vaikutuksista talouteen voivat johtaa hallituksen epäonnistumiseen keskeisten talouspoliittisten tavoitteiden saavuttamisessa.

Talouden näkymät

Hallituksen kasvuennusteet ovat maltillisia, ja hallitus tiedostaa kansainvälisen talouden muodostamat riskit. Selonteossa ennustetaan vuoden 2016 talouskasvuksi 1,3 %. Viimeisimmät ennusteet sanovat, että kasvu tulee olemaan tätä pienempi. Selonteon mukaan yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu vaatimattomasta reaalitulojen kehityksestä johtuen. Kuitenkin hallitus olettaa, että kotimainen kysyntä vauhdittaisi talouskasvua, ja ennustaa vuoden 2017 talouskasvuksi 1,4 %. Tämä siitä huolimatta, että hallitus on omilla toimillaan heikentämässä palkansaajien ja eläkeläisten ostovoimaa. Ristiriitaisilla oletamuksilla ja omien toimien vaikutusten väärällä arvioinnilla ei voi rakentaa kestävää talouspolitiikkaa.

Talouskasvun heikosta kehitymisestä huolimatta hallitus uskoo, että työttömyysaste saadaan pienemään jo ensi vuoden aikana. Samalla hallitus leikkaa työllisyysmäärärahoja muun muassa palkkatuesta ja yrittäjyyden mahdollistavista starttirahoista niiden alhaisesta lähtötasosta huolimatta. Hallitus on joutunut omassa neljännessä lisätalousarviossaan vuodelle 2015 lisäämään rajusti asumistuen määrärahoja pitkäaikaistyöttömyyden johdosta. Siitä huolimatta hallitus ei ole valmis panostamaan pitkäaikaistyöttömyyden hoitamiseen.

Hallitus vaikuttaa laskevan sen varaan, että esitetyt kilpailukykyä parantavat toimet parantavat työllisyyttä ja vauhdittavat talouskasvua jo vuoden 2017 aikana. On selvää, että erityisesti suomalaisen vientiteollisuuden kilpailukykyä tulee parantaa. Hallituksen toimet kilpailukyvyn parantamiseksi vaikuttavat kuitenkin parhaimmillaankin vasta useamman vuoden päästä. Omilla toimillaan hallitus vaarantaa pitkäaikaisen palkkamaltin ja työrauhan. Suomen kilpailukyvyn parantamiseksi kestäväällä tavalla tarvittaisiin todellinen yhteiskuntasopimus, joka nojautuisi laajaan yhteisymmärrykseen ja sopimukseen työmarkkinaosapuolten sekä kaikkien eduskuntapuolueiden välillä. Näin toimimalla voitaisiin välttää työmarkkinariidat. Hallituksen toimet aiheuttavat myös sen, että yksityisen sektorin palkkataso tulee nousemaan tulevissa eduskuntavaaleissa keskeiseksi kysymykseksi. Tämä ei ole millään tavoin toivottavaa. Palkoista tulee jatkossakin sopia työmarkkinoilla ja paikallisen sopimisen mahdollisuuksia vahvistaen.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 5 /kd

Yle-siirron muuttaminen kehykseen kuuluvaksi

Hallitus ilmoittaa selonteossa Yleisradion rahoituksen siirtämisestä kehyksen ulkopuolelta kehyksen piiriin. Samalla linjataan, että vuosittaisista tasokorotuksista luovutaan vuoteen 2019 asti. Yleisradion riippumattomuuden turvaamiseksi päätökset Ylen rahoituksesta olisi pitänyt tehdä parlamentaarisesti. Hallitus ei kunnioita tätä tärkeää periaatetta tehdessään omin päin päätökset Ylen rahoituksen tasosta ja kehyssidonnaisuudesta.

Valtiontalouden sopeutus vaalikaudella 2016—2019

Julkisen talouden sopeuttaminen on tärkeää, ja hallituksella on oikeanlainen arvio sopeutuksen suuruusluokasta. Säästökohteet ovat kuitenkin osittain vääriä. Kehitysyhteistyöhön, koulutukseen ja sairaskorvauksiin kohdistetut säästöt ovat liian suuria. Pitkäkestoisen taantuman aikana tarvitaan julkisen talouden menokuria. Säästöillä ei tule kuitenkaan heikentää tulevaisuuden kasvun edellytyksiä. Vaikeinakin taloudellisin aikoina tulee huolehtia sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta.

Ulkoasiainministeriön hallinnonala

Hallituksen esittämät mittavat leikkaukset kehitysyhteistyöhön ovat kohtuuttomia, mutta iskevät pahimmin kansalaisjärjestöjen työhön. Satoja tuhansia, jopa miljoonia maailman kaikkein köyhimpiä ihmisiä auttavat järjestöt joutuvat irtisanomaan jopa puolet työntekijöistään. Hankkeita joudutaan jättämään äkisti kesken, ja jo tehty työ uhkaa valua hukkaan. Kansalaisjärjestöt ovat kohdemaan kulttuurin ja olosuhteiden asiantuntijoita. Niiden antama apu kohdentuu muiden muassa koulutus- ja terveydenhuoltopalvelujen kautta suoraan kohdemaan kaikkein köyhimmille kansalaisille ja auttaa heitä nousemaan köyhyydestä. Samalla järjestöt tekevät tärkeää valistustyötä kotimaassa lisäämällä suomalaisten tietoisuutta globaaleista kriiseistä ja niiden seurauksista. Järjestöjen tekemä kehitysyhteistyö on kevyesti hallinnoitua ja tehokasta, ja siksi rahoituksen painopistettä tulee siirtää juuri näihin hankkeisiin.

Kehitysyhteistyön kautta voidaan vähentää myös oman maamme kansalaisiin kohdistuvia uhkia, kuten terrorismin uhkaa, huume- ja ihmiskauppaa, pandemioita sekä pakolaistulvaa. Kehitysyhteistyöhön esitetyt leikkaukset romuttavat turvapaikanhakijoiden auttamisen lähtömaissa.

Sisäministeriön hallinnonala

Poliisin palvelukyky sekä toiminnan laatu pyritään kehyskaudella pitämään nykyisellä tasolla, mutta määrärahoihin kohdistetaan leikkauksia 1 milj. euroa vuonna 2018 ja 2 milj. euroa vuonna 2019. Suunnitelma jättää huomiotta pakolaiskriisin myötä kasvavat poliisin työhön kohdistuvat paineet. Myös rajavartiolaitoksen sekä maahanmuuttopoliisin resurssien riittävyys suhteessa kasvaviin haasteisiin on alimitoitettu. Koko sisäministeriön hallinnonala on käynyt läpi rakenneuudistukset. Työtä on tehostettu ja hallintoa on karsittu. On siksi epäuskottavaa, että toimintaa voitaisiin edelleen tehostaa kehysten edellyttämällä tavalla. Jotta sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimintaa voidaan kehittää pitkäjänteisesti, on toimintaan osoitettava riittävät määrärahat.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 5 /kd

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Edellisestä isosta lamasta selvittiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostusten kautta. Samoin tulisi tehdä nyt, mutta hallitus esittää koulutukseen ja tutkimukseen kohdistuvia kohtuuttoman rajuja leikkauksia. Kipeästi kaivattuun tuottavuushyppyyn tarvitaan uusia innovaatioita ja uusia osaajia, joita ei synny ilman tutkimuksen ja koulutuksen resursseja. Hallituksen kärkihankkeisiin kohdennetut lisäpanostukset eivät korvaa perusrahoituksen vajausta. Monet korkeakoulut ovat jo keskellä henkilöstön YT-neuvotteluja ja irtisanomisista. Kristillisdemokraattien mielestä hallituksen yliopistojen perusrahoitukseen kaavailemat leikkaukset ovat liian rajuja. Esitämme leikkausten puolittamista tutkimus- ja koulutustoiminnan turvaamiseksi.

Hallitus leikkaa kuntien valtionosuuksia varhaiskasvatuksen osalta. Leikkaus perustuu ryhmäkojen kasvattamiseen nykyisestä 21 lapsesta 24:ään kokopäivähoitoa saavaan lapseen. Ryhmästä vastaisi edelleen kolme aikuista. Ryhmäkokoa voitaisiin edelleen suurentaa osa-aikahoidossa olevilla lapsilla, joiden määrä tulee kasvamaan varhaiskasvatusoikeuden rajauksen seurauksena. Liian suuret lapsiryhmät heikentävät mahdollisuuksia lapsen yksilölliseen kohtaamiseen, huomiointiin sekä kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Vaikutukset ulottuvat pitkälle lapsen myöhempään elämään heikentäen mm. koulumenestystä. Kristillisdemokraatit esittää, että varhaiskasvatuksen ryhmäkojen suurentamisesta luovutaan.

Vuodesta 2010 lähtien on osoitettu valtion erityisavustusta perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen, mutta ensi vuonna hallitus haluaa poistaa nämä varat. Pienempi opetusryhmä lisää opettajan mahdollisuuksia oppilaan yksilölliseen kohtaamiseen sekä kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Esitämme perusopetuksen ryhmäkojen pienentämiseen kohdennettujen avustusten säilyttämistä

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Hallituksen panostukset perusväylänpitoon ovat tarpeellisia ja kannatettavia, joskin aivan liian pieniä. Tiestön korjausvelan arvioidaan olevan noin 2 miljardin euron luokkaa. Hallituksen kehyskaudella esittämät lisäpanostukset eivät riitä pelastamaan tiestöämme ja raideverkostoaamme. Tarvitaan suurempia panostuksia ja kunnollista suunnitelmaa priorisoinnista.

Hallitus siirtää varoja kehittämishankkeista perusväylänpitoon. Kehyskauden liikenneverkon investointeihin käytettävien määrärahojen taso on tästä johtuen hälyttävän pieni. Uusille hankkeille ei ole esimerkiksi ensi vuodelle varattu ollenkaan määrärahoja, ja tulevana vuosina määrärahat ovat riittämättömällä tasolla. Tiestön ylläpito on tärkeää, mutta talouskasvun edellytysten luomiseksi tarvitaan myös vaikuttavia investointeja, jotka palvelevat elinkeinoelämää ja kaikkia teillä liikkuvia suomalaisia.

Hallituksen esittämä leikkaus joukkoliikenteen palvelujen ostamiseen heikentää niiden elinoloja, joilla ei ole varaa tai mahdollisuutta omaan autoon. Palveluverkon, kuten koulu- ja terveyskeskusverkon, karsiminen lisää etäisyyksiä palvelupisteisiin. Joukkoliikenteen merkitys kasvaa, kun isoissa kasvukeskuksissa asuntojen hinnat nousevat korkealle ja väestökeskuksia kasvaa suunnitelmien mukaisesti junaratojen varsille. Leikkaukset junien kaukoliikenteen tuista kohdistuvat tä-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 5 /kd

män kehityksen kannalta epäsuotuisasti ja lisäksi lisäävät henkilöautoilla liikkumista. Joukkoliikenteen palvelujen säilyminen on sosiaalisesti ja ekologisesti tarpeen.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Pahenevan työttömyystilanteen ja lisääntyvän pitkäaikaistyöttömyyden aikana hallitus on päättänyt leikata työllisyys- ja yrityspolitiikan määrärahoja. Pienet panostukset yksityisten työnvälityspalveluiden lisäämiseen eivät riitä kattamaan sitä aukkoa, mikä syntyy, kun julkisista työvoima- ja yrityspalveluista vähennetään resursseja. Työttömyyden pitkittämisen sijaan tulee tukea aktiivisia toimia, joilla madalletaan kynnystä itsensä työllistämiseen yritystoiminnan kautta tai mahdollistetaan palkkatuen turvin työelämään pääsy tai paluu pitkän työttömyyden tai muun syyn vuoksi. Palkkatuki toimii jatkeena työkokeiluille, kuntouttavalle työtoiminnalle, työllisyyspoliittiselle koulutukselle ja oppisopimuskoulutukselle. Kristillisdemokraatit panostaisivat starttirahoihin ja palkkatukeen lisämäärärahoja.

Hallitus on päättänyt lyhentää työttömyysturvaa sadalla päivällä 500 päivästä 400 päivään vuoden 2017 alusta alkaen. Alle kolmen vuoden työhistorialla ansiosidonnaisen kesto lyhenisi 400 päivästä 300 päivään. Mahdollisuudessa työllistyä on suuria alueellisia eroja. Ansiosidonnaisen lyhentäminen ei toimi työllistymisen kannusteena vaikeilla työttömyysalueilla. Sen sijaan mahdollisuus 100 viimeisen ansiosidonnaisen päivän käyttäminen palkkatukeen helpottaisi työttömän työllistymistä myös ansiosidonnaisen työttömyysrahakauden tullessa päätökseen. Tämä vähentäisi myös kuntien maksettavaksi tulevia sakkomaksuja, jos ne eivät työllistä tai osoita koulutus- tai harjoittelupaikkaa pitkäaikaistyöttömälle.

Hallitus on lopettamassa osana nuorisotakuuta olleen nuorten aikuisten osaamisohjelman, samoin nuorten aikuisten mahdollisuus päästä oppisopimuskoulutukseen heikkenee. Kristillisdemokraatit esittää, että nuorisotakuun toteuttamista sekä siihen kuuluvaa panostusta oppisopimuskoulutukseen jatketaan 20 miljoonan euron panostuksella. Samoin peruisimme hallituksen leikkaukset nuorten työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön. Etsivä nuorisotyö sekä työpajatoiminta ovat juuri sellaista ennaltaehkäisevää toimintaa, johon laitettu panostus tulee moninkertaisena takaisin.

Kristillisdemokraatit peräänkuuluttaa välittömiä toimia, joilla parannetaan pienyritysten toimintamahdollisuuksia ja kannustetaan yrittäjyyteen. Hallitusohjelmassa on mainittu 5 %:n yrittäjävähen- nys, mutta sitä ei ole hallituksen ensi vuoden talousarvioesityksessä. Pienet yritykset luovat tarvittavat työpaikat tilanteessa, jossa julkinen sektori ja suuret yritykset karsivat henkilöstöään. Jotta saataisiin lisää yksityisiä investointeja, on pienyrittäjien verotusta kevennettävä. 5 %:n yrittäjävähennyksen kustannusarvio on 131 miljoonaa euroa. Pidemmällä tähtäimellä panostus yrittäjyyteen palautuu yhteiskunnalle lisääntyvillä verotuloilla ja pienemmillä kustannuksilla työttömyyden hoidossa.

Energiapolitiikka

Talouskasvun vauhdittamiseksi ja kestäväen kehityksen edellytysten parantamiseksi tarvitaan rohkeita uusia avauksia uusiutuvan energian alalla. Hallitus aikoo sen sijaan laskea energiapolitiikan määrärahoja kehyskaudella 387 miljoonasta eurosta 367 miljoonaan euroon. Uusiutuvaa energi-

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 5 /kd

aa entistä paremmin hyödyntäviä laitteita on viime vuosina kehitetty merkittävästi eteenpäin. Alaan suuntautuva tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyö on tuottamassa uusia parannuksia. Ne soveltuvat entistä paremmin myös sähköenergian tuotantoon ja sähkön ja lämmön yhteistuotantoon. Saavutamme yhteiskuntana merkittäviä etuja lisäämällä uusiutuvan energian hyödyntämistä: vähennämme tarvetta energian tuontiin eli lisäämme omavaraisuutta, edistämme kiertotaloutta, torjumme ilmastonmuutosta ja kehitämme uusia vientituotteita.

Sosiaali- terveysministeriön hallinnonala

Kristillisdemokraattien mielestä on väärin maksattaa laman kustannukset kaikkein vähäosaisimmilla. Se on myös taloudellisesti heikosti perusteltua, sillä nämä leikkaukset tuovat hyvin todennäköisesti lisäkustannuksia lyhyellä tai pitkällä aikavälillä. Eläkeläisten asumistuen poisto, lääkekorvausten leikkaus, yksityisten terveyspalvelujen kela-korvauksen puolitus ja muut vanhe-nevaan väestöön kohdistuvat leikkaukset voivat yhteisvaikutuksina tuoda suuria ongelmia. Yhä useampi joutuu turvautumaan toimeentulotukeen.

Hallitus on siirtämässä eläkeläiset yleisen asumistuen piiriin, jolloin eläkeläisten oikeus saada asumistukea heikkenee. Erityisesti muutos koskettaisi yksinasuvia ikäihmisiä. Se ajaisi monet eläkeläiset turvautumaan toimeentulotukeen. Hallituksen esittämä takuueläkkeen korotus on oikeansuuntainen, muttei riittävä. Kristillisdemokraatit esittävät eläkeläisten asumistuen säilyttämistä ja takuueläkkeen tason tuntuvampaa korotusta.

Kristillisdemokraatit ei tue hallituksen kaavailemaa lääkekorvausmenojen leikkaamista. Sen sijaan esitämme, että alkuomavastuun korotuksen kautta vapautuvat määrärahat kohdennetaan lääkekorvausten vuosittaisen maksukaton alentamiseen. Näin yhteiskunnan tuki kohdentuisi nykyistä paremmin säännöllistä, pitkäaikaista lääkehoitoa tarvitseville. Tämä helpottaisi muun muassa monien ikääntyneiden ihmisten taloudellista tilannetta.

Hallitus on alentamassa lääkäripalkkioiden ja hammaslääkäripalkkioiden sairausvakuutuslain mukaisia korvauksia. Pohjalla ovat jo kehyksiin tehdyt aiemmat vähennykset. Näin suuri leikkaus yksityisten lääkäripalveluista maksettaviin korvauksiin voi aiheuttaa kansalaisten hakeutumista entistä suuremmassa määrin julkisen terveydenhuollon piiriin ja siten ruuhkauttaa erityisesti julkisen hammashuollon mutta myös perusterveydenhuollon palvelut. Lopulta kustannus on saatua säästöä suurempi.

Keliakiaa sairastavat ovat voineet hakea ruokavaliokorvausta gluteenittoman ruokavalion aiheuttamista lisäkustannuksista. Hallitus esittää korvauksen lakkauttamista. Keliakia on vakava perinnöllinen sairaus, jonka ainoana hoitona on elinikäinen gluteeniton tai luontaisesti gluteeniton erityisruokavalio. Ruokavalio on keliakikon lääke. Yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia, että sairaudesta kärsivällä on oikeus tasavertaiseen ja kohtuuhintaiseen ruoan saantiin.

Valtion yhteiset tietojärjestelmähankkeet

Julkisten toimijoiden on tehtävä enenevässä määrin yhteisiä tietojärjestelmähankintoja. Tämä vaatii nykyistä parempaa johtajuutta hankinnoissa. Nykykäytännön suurimpia ongelmia on tekninen sitoutuminen yhteen toimittajaan sekä isoihin hankinta-, käyttö- ja päivityskustannuksiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 5 /kd

Hankinnat on jatkossa tehtävä niin, että useat kotimaiset toimijat voivat rakentaa ja täydentää avointa järjestelmää. Järjestelmien yhteensovittamiseen ja avoimiin rajapintoihin on lisättävä panostuksia, erityisesti kehitystyöhön avoimien lähdekoodien pohjalta.

Sote-uudistuksessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota toimiviin tietojärjestelmiin. Eri toimijoiden ohjelmien tulee pelata yhteen, ymmärtää ongelmitta toisiaan ja tallentaa tieto avointen standardien mukaisesti. Tällöin tiedonsiirto helpottuu eikä ohjelmiston tilannut julkinen taho jää yksittäisen ohjelmistotoimittajan kuristusotteeseen.

Ohjelmistojen yhteishankinnalla säästettäisiin jo paljon. Eri ministeriöiden, kuntien, sairaanhoitopiirien tieto- ja viestintätekniikkamenoja tulee vähentää keskitetyllä ohjauksella. Kaikki julkiset tieto- ja viestintätekniikan hankkeet on kerättävä yhtenäisen hallinnon alle, johon palkataan alan huippuosaajat.

Budjettitalouden tulot ja verotus

Kristillisdemokraattinen veropolitiikka siirtää verotuksen painopistettä ihmisille ja kansantaloudelle haitallisiin kohteisiin. Samalla työnteon ja yrittäjyyden verotusta kevennettäisiin kohdenneusti. Näitä kohdennettuja toimia on esimerkiksi ajamamme 5 %:n yrittäjävähennys.

Hallitus kaavailee vuonna 2019 tupakan verotuksesta lisätuottoja 270 milj. euroa. Veronkorotukset tehtäisiin porrastetusti kehyskauden aikana. Kansanterveyden kannalta alkoholi- ja tupakka-verotusta on syytä kiristää nopeammalla aikataululla. Korkeampi hinta vähentää tupakoinnin ja alkoholin yhteiskunnalle aiheuttamia kustannuksia. Matkustajatuontia voidaan hillitä lisäämällä tullin suorittamaa valvontaa.

Kun 2004 tehtiin päätös päästökaupasta, syntyi tilanne, jossa sähköenergian hinta nousi ja päästökaupan ulkopuoliset vesi- ja ydinvoimalat saivat ansiotonta hyötyä, koska hintajärjestelmän takia nekin saavat korkeampaa hintaa tuottamastaan sähköstä. Kataisen hallitus teki esityksen niin kutsutusta windfall-verosta, jolla osa arvonnoususta pyrittiin leikkaamaan valtiolle. Kataisen hallituksen esitys kaatui siihen, ettei komissio saanut valmiiksi arviotaan, onko se tukisääntöjen vastainen. Mikäli komission arvio on myönteinen, on windfall-vero syytä toteuttaa. Suomen tulee myös aktiivisesti vaikuttaa komissioon.

Harmaa talous

Hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen mukaan hallitus pyrkii kehyskauden aikana saavuttamaan 150 miljoonan euron lisätulot yritysveropohjaa tiivistämällä ja kitkemällä harmaata taloutta. Jotta tämä saavutettaisiin, tulee lisätä resursseja harmaan talouden torjumiseen. Panostusten sijaan hallitus oli leikkaamassa harmaan talouden torjuntaan kohdistettuja määrärahoja ja lakkauttamassa harmaan talouden torjuntaohjelman. Kristillisdemokraatit pitää hyvänä, että hallitus on pyörittämässä nämä päätökset, mutta odottaa yhä konkreettisia esityksiä harmaan talouden torjuntaan. Omassa vaihtoehdossamme esitämme 20 miljoonan euron lisäystä lisähenkilöstön palkkaamiseksi harmaan talouden torjuntatöihin verohallintoon, tulliin ja poliisiin. Lisäpanostukset mahdollistaisivat hallituksen tavoitteleman lisätulon jo vuoden 2016 aikana. Kertaluontoisten sakkojen ja

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 5 /kd

rangaistusverojen lisäksi lisätään pelotevaikutusta ja sitä kautta myös edistetään vapaata ja rehellistä kilpailua.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan, että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto.

Vastalauseen kannanottoehdotus:

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi uudelleen sen harjoittaman talouspolitiikan vaikutukset talouskasvuun, ihmisten ostovoimaan ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseen.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että pääministeri kutsuu kaikkien eduskuntapuolueiden puheenjohtajat, keskeiset työmarkkinaosapuolet sekä yrittäjien ja työttömien edustajat yhteisiin neuvotteluihin, tavoitteena luoda pohja todelliselle ja vaikuttavalle yhteiskuntasopimukselle.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi vaikuttaviin toimiin työttömyyden hoitamiseksi ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kasvun pysäyttämiseksi.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että muutokset Yleisradion rahoituksesta ja kehysidonnaisuudesta päätetään parlamentaarisesti.*
- 5. Eduskunta edellyttää, että kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen rahoitus turvataan ja huomioidaan kansalaisjärjestöjen tekemän työn merkitys kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kanssaihmisten auttamisessa. Pakolaistulvan hillitsemiseksi tarvitaan yhä enemmän panostuksia ihmisten auttamiseksi kriisialueilla ja niiden lähimaissa.*
- 6. Eduskunta edellyttää, että sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimintaa kehitetään pitkäjänteisesti ja niiden toimintaan osoitetaan riittävät määrärahat.*
- 7. Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu ylimitoitetut säästöt koulutuksesta ja tutkimuksesta. Yliopistojen ja korkeakoulujen rahoitus tulee olla sellaisella tasolla, ettei koulutuksen laatu vaarannu. Suomi nousee taantumasta vain panostamalla riittävästi korkealaatuiseen koulutukseen ja tutkimukseen.*
- 8. Eduskunta edellyttää, että päivähoidon ja perusopetuksen ryhmäkokoja ei kasvateta lyhytnäköisillä säästötoimenpiteillä. Ryhmäkokojen pienentämiseen suunnatut avustukset tulee säilyttää.*
- 9. Eduskunta edellyttää, että perusväylänpitoon sekä tie- ja raideverkoston korjausvelan hoitamiseen osoitetaan lisämäärärahoja. Uusille elinkeinoelämää ja talouskasvua tukeville investoinneille tulee samoin osoittaa riittävästi määrärahoja.*

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 5 /kd

10. Eduskunta edellyttää, että valtio jatkossakin huolehtii joukkoliikenneyhteyksien säilymisestä ruuhka-Suomen ulkopuolella ostosopimusten kautta. Kunnolliset liikenneyhteydet ovat elintärkeitä pienille paikkakunnille. Liikenneyhteyksiä karsimalla ja poikittaisliikennettä vähentämällä hallitus vaikeuttaa ihmisten liikkumista ja yritysten toimintamahdollisuuksia.

11. Eduskunta edellyttää, että julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden mahdollisuudet tarjota työttömille työntekijöille palkkatukea työllistymisen helpottamiseen ja starttirahaa oman yritystoiminnan aloittamiseen turvataan. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa tulee uudistaa niin, että 100 viimeistä päivää voitaisiin jatkossa käyttää palkkatukeen.

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa nuorisotakuun toteuttamista. Oppisopimuskoulutukseen, nuorten työpajoille sekä etsivään nuorisotyöhön kohdistetut leikkaukset tulee perua ja nuorten työllistämistoimiin kiinnittää entistä enemmän huomiota.

13. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin toteuttaakseen hallitusohjelmassaan mainitun viiden prosentin yrittäjävähennyksen. Pienet yritykset ovat avain talouskasvuun ja työllisyystilanteen parantamiseen. Toimet, joilla kannustetaan yrittäjyyteen, ovat ensisijaisen tärkeitä tässä taloustilanteessa.

14. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, joilla lisätään kotimaisen uusiutuvan energian käyttöä ja panostaa alaan suuntautuvaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyöhön. Kotitalouksien mahdollisuuksia tehdä energiaremontteja tulee parantaa kohdenetulla tuella.

15. Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu eläkeläisten asumistuen poistamisen ja eläkeläisten siirtämisen yleisen asumistuen piiriin.

16. Eduskunta edellyttää, että takuueläkettä korotetaan tuntuvasti, jotta voidaan turvata kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten toimeentulo.

17. Eduskunta edellyttää, että lääkekorvausjärjestelmää muutetaan niin, että alkuomavastuun korotuksen kautta vapautuvat määrärahat kohdennetaan lääkekorvausten vuosittaisen maksukaton alentamiseen. Näin yhteiskunnan tuki kohdentuisi nykyistä paremmin säännöllistä, pitkäaikaista lääkehoitoa tarvitseville.

18. Eduskunta edellyttää, että lääkäripalkkioiden ja hammaslääkäripalkkioiden sairausvakuutuslain mukaiset korvaukset säilytetään nykytasolla.

19. Eduskunta edellyttää, että ruokavaliokorvaus säilytetään. Samalla eduskunta toteaa, että yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia, että sairaudesta kärsivällä on oikeus tasavertaiseen ja kohtuuhintaiseen ruoan saantiin.

20. Eduskunta edellyttää, että julkisten tietojärjestelmien hankinta keskitetään ja että hankinnat tulee tehdä siten, että useat kotimaiset toimijat voivat rakentaa ja täydentää avointa järjestelmää yksittäisten suurten toimittajien sijaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2015 vp
Vastalause 5 /kd

21. Eduskunta edellyttää, että kokonaisveroaste ei nouse. Samalla verotuksen painopistettä tulee suunnata ihmisille ja kansantaloudelle haitallisten tuotteiden verotukseen ja keventää työntekoon ja yrittäjyyteen kohdistuvaa verotusta.

22. Eduskunta edellyttää, että harmaan talouden torjuntaan kohdennetaan riittävät resurssit ja että harmaan talouden torjunnan ohjelmaa jatketaan.

Helsingissä 13.11.2015

Peter Östman /kd